

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Första Kammaren N:o 20.

Lördagen den 25 juni, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 18 i denna månad.

Anmälades och bordlades:

statsutskottets utlåtande n:o 47, med anledning af väckta motioner angående nya grunder för statens embets- och tjänstemäns aflöning;

bevillningsutskottets memorial:

n:o 10, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1 punkten af utskottets betänkande n:o 2, angående allmänna bevillningen;

n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 3 punkten af utskottets betänkande n:o 3, angående villkoren för försäljning af bränvin; och

n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1 punkten af utskottets betänkande n:o 4, angående bevillningsavgifter för särskilda förmåner och rättigheter; äfvensom

lagutskottets utlåtande och memorial:

n:o 23, i anledning af väckt motion om ändring af § 144 i konkurslagen den 18 september 1862; och

n:o 24, i anledning af kamrarnes återremiss af det i utskottets utlåtande n:o 9 afgifna förslag till lag angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran bevillningsutskottets den 23 innevarande juni bordlagda betän-

kande n:o 9 och Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande n:o 7.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande konstitutionsutskottets den 21 och 22 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 6, i anledning af väckta motioner rörande ändring i §§ 13 och 15 riksdagsordningen.

1 punkten.

Bifölls.

2 punkten.

*Förslag till
ändring af §
15 riksdags-
ordningen.*

Herr Bergius: Vid de val till Andra Kammaren, som egt rum med anledning af Riksdagens upplösning, hafva såsom bekant olika meningar yppats, huruvida dervid skulle tillämpas den valkretsindelning af de mindre städerna och de folkmängdsuppgifter som lägo till grund för valen till nuvarande treårsperiod, eller senast fastställda valkretsindelning och de sista kända folkmängdsuppgifterna. Den senare åsigten har blifvit af högsta domstolen godkänd; men ifall en ny upplösning af Riksdagen skulle ifrågakomma, kan det mycket lätt hända och är till och med ganska antagligt, att stridigheter om dessa frågor åter uppstå. Prejudikat äro nemligen såsom känt är, hos oss icke ovilkorligen bindande. Jag förmodar, att alla erkänna, att nuvarande riksdagsordning är ofullständig beträffande dessa frågor, och därför synes det vara lämpligt att ett uttryckligt stadgande i dessa afseenden meddelas.

Vill man meddela nya föreskrifter i detta hänseende, så föreställer jag mig, att man bör helt och hållet oberoende af de åsikter, man hyser om den nuvarande lagens rätta tillämpning, se till, att saken ordnas på det sätt man finner bäst och lämpligast. Mot det förfarande, som nu godkänts, synes mig kunna invändas, att man i alla fall icke kan tillämpa folkmängdsuppgifterna för *sista* året, emedan man icke känner dem, utan måste taga uppgifterna för *näst föregående* år. Och hvad valkretsindelningen för de mindre städerna angår, så inträffar, såsom i år ock händt, att åtskilliga af dem ej medbinna besluta om införande af det omedelbara valsättet utan måste tillämpa det medelbara, hvilket städerna i allmänhet icke önska. Det har också, så vidt jag vet, städse varit praxis, att den folkökning, som inträffat under en treårsperiod, icke medfört rättighet att välja flere riksdagsmän förr än val till en ny treårsperiod egt rum. Särskildt har detta inträffat i de större städerna såsom Stockholm och

Göteborg. År 1884 valdes i Stockholm 19 riksdagsmän och vid 1884 års slut utgjorde folkmängden mera än 200,000, hvarför Stockholm vid hösten 1885 skulle kunna valt ännu en riksdagsman, om icke redan nämnda praxis gjort sig gällande, att samma folkmängdsuppgifter, som lände till efterrättelse vid periodens början, skulle fortfarande följas.

*Förslag till
ändring af §
15 riksdags-
ordningen.*
(Forts.)

Det är af dessa skäl, som jag jemte flere utskottsledamöter från denna kammare framlagt den reservation, som finnes bifogad betänkandet, och jag ber att få ytterligare betona, att vi härvidlag alls icke velat inlåta oss på frågan, huruvida den nuvarande lagen bör rätteligen tillämpas, utan vi hafva åsyftat, att få det stadgande, som efter vårt förmenande vore det lämpligaste och bästa. Jag anhåller därför att kammaren ville besluta till hvilande antaga det förslag till förändrad lydelse af sista stycket utaf 15 § riksdagsordningen, som innefattas i reservationen och hvilket lyder sålunda: »Förordnar konungen nya val eller afgår eljest riksdagsman för Andra Kammaren, innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit, verkställas ofördröjligen nytt val för den återstående tiden, dervid skola följas samma uppgift rörande folkmängden och samma valkretsindelning, som legat till grund för nästföregående allmänna val.»

Herr Hallenborg: Om de motioner, som nu äro föremål för behandling, hade väckts för ett par år sedan, hade man mycket väl kunnat inse lämpligheten deraf, då afsigten varit att åstadkomma ett förtydligande just i afseende på en sådan regeringshandling, som under detta år egt rum. Den ene motionären föreslår nemligen, att den uppgift rörande folkmängden och den valkretsindelning, som lågo till grund för det ursprungliga valet vid valperiodens början, äfven skulle användas, derest konungen förordnar nya val eller riksdagsman för Andra Kammaren eljest afgår, innan den tid, för hvilken han blifvit vald, tilländalupit. Den andre motionären föreslår, att den senaste för hela riket kända folkmängdssiffran skulle dervid lända till efterrättelse. Men sedan nu emellertid kamrarna ånyo sammanträdt på grund af det stadgande, som finnes i riksdagsordningen, och högsta domstolen godkänt den princip, som gjort sig gällande vid valen till Andra Kammaren, nemligen de senast kända folkmängdsuppgifterna, så synes efter mitt förmenande icke den ringaste otydlighet förefinnas, hvarför motionerna torde sakna all anledning.

Afser den ena motionen deremot, att man bör som princip antaga, att de folkmängdssiffror, som funnos vid periodens början, skola läggas till grund för alla val under perioden, så kan jag för min del icke godkänna denna princip. Ty jag anser, att när hela Andra Kammaren skall omväljas, det icke kan vara annat än rättvist, att den skall hafva samma rättighet, som när den väljes för en tid af tre år, nemligen att blifva vald med så många

*Förslag till
ändring af §
15 riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

representanter, som folkmängden bestämmer. Jag tror icke heller att detta i framtiden kan komma att vålla någon olägenhet, emedan, såsom vi veta, statistiska byråns arbeten nu äro så ordnade, att sista årets folkmängdsuppgifter blifva i så tillräckligt god tid bekanta, att de kunna användas vid såväl val till landstingsmän som riksdagsmannaval.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Friherre Barnekow: Jag skall be att få instämman med den förste ärade talaren, och det gör jag till följd af hvad som har passerat. Då Riksdagen upplöstes och det förordnades om nya val till Andra Kammaren, blef det fråga om hvilken valstatistik skulle läggas till grund för valen. Då antog jag och många med mig, att det skulle vara den, som fans tillgänglig, men så tolkade icke regeringen saken, utan att det skulle vara den, som möjligen kunde blifva färdig till de kommande valen. Det är detta, som jag för min del anser vara origtigt, och jag tror, att en bättre bestämmelse skulle erhållas, om reservationen antages.

Då vi vid förra riksdagen i bevillningsutskottet behandlade frågan om bränvinsmedlens fördelning, hemställdes till vederbörande, huruvida icke befolkningsstatistiken skulle kunna vara färdig till 1 maj, på det att penningarne skulle kunna komma landstingen tillhanda i god tid, men då svarades, att den icke kunde vara färdig förr än till den 1 augusti. Då blef man allt något förvånad, när man nu i år fick höra, att den kunde vara färdig till den 1 april. Det är klart, att när man gör en utomordentlig ansträngning för en sak, så kan den nog gå; men jag hemställer om icke ändå den statistik, som är färdig, bör läggas till grund för valen, så mycket mera som regeringen till senaste valen måst utfärda en särskild anmodan, att valen icke skulle förrättas förr, än den nya statistiken blef färdig. Detta sätt att uppehålla valen anser jag vara mindre riktigt, och hade de fått gå sin gilla gång, hade väl resultatet blifvit i sak detsamma, men det hade måhända varit en del personer som blifvit mindre retade. Jag tror, att en rättelse i hithörande föreskrifter derföre blifvit alldeles nödvändig och anhåller för den skull att få instämman med den förste talaren och yrka bifall till reservationen.

Friherre Klinckowström: Äfven jag för min ringa del nödgas instämman i den reservation, som här har af åtskilliga Första Kammarens ledamöter i konstitutionsutskottet blifvit afgifven. Jag tror, att konstitutionsutskottets ordförande haft orätt, då han angifvit högsta domstolens utslag i hithörande fall såsom gällande sjelfva principen; deri har han storligen misstagit sig. Regeringsformens 83 § föreskrifver nemligen, på hvad sätt för framtiden gällande förklaring af grundlagarne skall åstadkommas;

och der står ingenting taladt om, att det är högsta domstolen, som skall gifva sådan förklaring, utan att den skall lemnas på samma sätt som för ändring af grundlagarne föreskrifvet är. Således, oaktadt högsta domstolen dömt i åtskilliga fall, som blifvit dragna under domstolens rätt, har domstolen likväl icke att ensam afgifva någon för framtiden gällande förklaring af grundlagarne. Deremot måste jag bestämdt opponera mig.

*Förslag till
ändring af §
15 riksdags-
ordningen.*
(Forts.)

Hvad för öfrigt sjelfva saken beträffar, synes mig, att man icke borde hysa två olika meningar om densamma, då vi sett, hvart det burit, när regeringen företagit sig att framställa andra folkmängdssiffror för valen till Andra kammaren än de, efter hvilka valen vid treårsperiodens början skedde. Jag anser denna åtgärd helt enkelt vara att betrakta såsom en partimanöver och därför fördömlig.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr vice talmannen: Jag har för min del aldrig funnit 15 § riksdagsordningen vara tvetydig, utan efter mitt förmenande är det gifvet att val till Andra Kammaren, föranledda af Riksdagens upplösning, skola ske i enlighet med de i 13 § riksdagsordningen bestämda grunder. Då jag nu har den tillfredsställelsen att finna, att vår högsta juridiska auktoritet omfattar denna åsigt, har jag icke anledning att önska eller påyrka, att paragrafen måtte erhålla något tillägg eller förklaring. Ehuru jag fullt väl inser, att såsom friherre Klinckowström anmärkte, högsta domstolens meddelade utslag icke utgöra någon lagförklaring, anser jag dem dock utgöra ett mycket viktigt inlägg vid frågans framtida afgörande och tills det visat sig, att hädanefter ytterligare tvister derom uppstå, synes det mig icke från otydlighetens synpunkt vara anledning att göra något tillägg till eller någon förändring af § 15.

Jag måste särskildt vända mig mot det i reservationen yrkade tillägget. Mig synes gifvet, att då Konungen upplöser riksdagen, så måste det väl vara valkorporationernas rätt att välja representanter efter de folkmängdssiffror, som då föreligga och efter då varande förhållanden skulle vara normerande. Det finnes icke något rimligt skäl att gå tillbaka till de äldre siffrorna och säga, att uttrycket af valkorporationernas mening skall vara icke sådant, som det betingas af de närmaste folkmängdsiffrorna utan af de äldre. Detta blir icke exakt och att framkalla sådana förhållanden genom en lagförändring synes mig olämpligt.

Det är för öfrigt alldeles gifvet, att de svårigheter, som denna gång inträffat för att bestämma, hvilka folkmängdssiffror skulle läggas till grund för valen, komma att undvikas i framtiden genom den föreskrift, som statistiska byrån erhållit att före augusti månad ett följande år hafva folkmängdssiffrorna för näst föregående år färdiga. Följaktligen blir, då Riksdagens upplösning i regeln inträffar under pågående riksdag, förhållandet det

Förslag till
ändring af §
15 riksdags-
ordningen.
(Forts.)

samma som vid upplösningen af 1887 års riksdag — då 1885 års folkmängdssiffra lades till grund för valen — att icke det närmast föregående årets folkmängd kan vara känd utan att folkmängden vid slutet af året före det sista blifver bestämmande. Saken gestaltar sig därför helt naturligt så, som den senast blifvit ordnad, och jag finner således icke skäl eller, jag vågar säga, ens konstitutionellt riktigt att göra ett sådant tillägg, som här i reservationen föreslagits.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde friherre af Ugglas och herr Wærn, Carl Fredrik.

Herr Wennerberg: Då det är troligt, att konstitutionsutskottets utlåtande kommer att få majoritet för sig och gå igenom, så vill jag blott nämna, att jag anser nuvarande förhållanden förenade med icke obetydliga svårigheter. Det är alldeles riktigt och grundlagsenligt, att den sist kända folkmängden skall gälla vid nya val. Dermed kan dock icke menas den vid valet verkligen varande folkmängden, utan den, som *officielt* sist blifvit känd. Denna har hittills alltid varit känd; men i år har det funnits nödigt att få veta den igenom statistiska byråns särskilda anlitande. Deri ligger i och för sig ingenting orätt. Men när ett sådant fall, som i år förevarit, lätt nog kan ånyo inträffa, bör man väl se till, att valförrättarne icke komma i kollision med grundlagens föreskrift, att valen skola ske *ofördröjligen*. Det är påtagligt, att detta ord måste tolkas såsom grundlagen fordrar, d. v. s. så fort sig lagligen göra låter. Men det i år använda förfarandet kan jag icke inse öfverensstämma med ordet *ofördröjligen*.

Utän att göra något yrkande, eftersom ett sådant redan blifvit framställt, tillåter jag mig dock säga, att om Riksdagen nu går in på konstitutionsutskottets åsigt, så blir denna för framtiden gällande, så att man kommer att rätta sig efter de senaste uppgifter som statistiska byrån kan hinna med att meddela, och för att detta skall kunna ske, måste valförrättarne uppmanas att icke gör sig brådtom, d. v. s. få tillsägelse att göra motsatsen till hvad grundlagen föreskrifver.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afsende på förevarande punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock, af herr *Bergius*, att Kamraren, med afslag å utskottets hemställan, skulle besluta, att det förslag till ändrad lydelse af sista stycket i § 15 riksdagsordningen, som innefattades i den vid utskottets utlåtande fogade reservation, skulle hvilas till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

*Förslag till
ändring af §
15 riksdags-
ordningen.*

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

(Forts.)

Den, som bifaller 2 punkten i konstitutionsutskottets utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, afslår kammaren punkten och besluter, att det förslag till ändrad lydelse af sista stycket i § 15 riksdagsordningen, som innefattas i den vid utlåtande fögade reservation, skall hvila till grundlagsenlig behandling vid en kommande riksdag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 34;

Nej — 44.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 22 och 23 innevarande juni bordlagda betänkande n:o 8, angående vilkoren för tillverkning af bränvin.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att betänkandet skulle punktvis företagas till afgörande, dervid beträffande 2 punkten utskottets hemställan skulle förekomma efter det texten i utskottets der framlagda förordningsförslag blifvit paragrafvis genomgånge.

1 punkten.

Lades till handlingarne.

2 punkten.

Herr Sjöcrona: Det torde tillåtas mig göra den hemställan, att, derest kammaren vid behandling af nu föreliggande

betänkande af bevillningsutskottets samt af sammansatta lag- och bevillningsutskottets utlåtande n:o 1 rörande antagande af en ny förordning angående vilkoren för tillverkning af bränvin skulle komma att vid en senare § fatta ett beslut, som möjligen skulle gifva anledning till ändring i en föregående §, vederbörande utskott då må vara berättigadt att föreslå en sådan ändring. Jag anser mig desto mera skyldig att göra en sådan hemställan, som jag vid behandling af artikeln 4 i detta lagförslag ämnar yrka bifall till den af mig afgifna reservationen. I händelse detta yrkande skulle af kammaren bifallas, så torde deraf föranledas, att sista punkten af § 4 utgår eller åtminstone att der göres en ändring i afseende på de der citerade paragraferna.

På gjord proposition beslöts att, derest vid behandlingen af det förordningsförslag, som innehölles i denna punkt och sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1, komme att af kammaren fattas något beslut, som kunde föranleda ändring i en eller flere andra delar af förslaget än den beslutet afsåge, vederbörande utskott skulle ega att föreslå sådana ändringar.

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.*

Bevillningsutskottets förslag till förordning angående tillverkning af bränvin.

Art. 1 och 2.

Godkändes.

Art. 3.

Öfverskriften.

Godkändes.

§ 17.

Mom. 1 och 2.

Godkändes.

Mom. 3.

Första stycket.

Herr Sjöcrona: Icke utan tvekan har jag tillåtit mig att taga till ordet rörande den nu föredragna punkten. Här ifrågasättes nemligen att frångå Kongl. Maj:ts befallningshafvande

en befogenhet, som de under mera än 30 år utöfvat och som särskildt inom det län, för hvilket jag är styresman, kan sägas vara af en viss betydighet. Det skulle således kunna tyckas att, då jag motsätter mig detta förslag, jag talar i egen sak, ledd, eller rättare sagdt missledd, af ett personligt intresse, men äfven fruktan för möjligheten att blifva utsatt för en sådan oberättigad misstanke får icke afhålla mig från att här i kammaren, likasom jag gjort i det utåtande i ämnet, jag till Kongl. Maj:ts afgifvit, framlägga de omständigheter, som böra tagas under öfvervägande i denna sak, hvilken ingalunda är så oviktig som den möjligen vid ett första betraktande kan synas. Den gäller nemligen något helt annat och mycket mera, än den frågan, huruvida Kongl. Maj:ts befallningshafvande fortfarande skola tillsätta kontrollörer eller icke. Det är emellertid föga uppmuntrande att nu taga till ordet i denna sak, då jag mer än väl vet att inom Riksdagen gör sig gällande en, om jag så får säga, känslostämning mot den åsigt, som jag vill förfäkta, och för den motsatta. Denna känslostämning leder utan tvifvel sitt ursprung från de sorgliga förhållanden, som för ett par år sedan uppdagades i vissa delar af riket. Den berömliga skicklighet, klokhet och kraft, som bränvinskontrollbyrån inlade för att uppdaga dessa förhållanden och främja att vederbörande befordrades till laga bestraffning, har utan tvifvel väckt en viss sympati för bränvinskontrollbyrån, och när känslans vågskål tynger ned på ena hållet, uppstår ju en motsatt rörelse på det andra. Jag befarar således att detta kunnat gifva anledning till ett visst misstroende mot länsstyrelserna. Lika berättigad som jag anser sympatien för bränvinskontrollbyrån vara, lika oberättigadt måste jag anse det befarade misstroendet mot länsstyrelserna. Ingen dödlig finnes, som kan värja sig för att ledas bakom ljuset i fråga om befordringar. Skulle detta föränleda, att den, som eger befordringsrätten, skulle gå miste om densamma, skulle i sanning icke någon befattning kunna här i Sverige tillsättas. Vi läsa dagligen i tidningarna, hurusom såväl embetsmyndigheter som kommunala myndigheter, bankstyrelser och andra i sådant afseende blifvit missledda. Jag vågar med bestämdhet förutsätta, att någon verklig och afsevärd försumlighet icke legat någon till last i detta fall, men om så vore förhållandet, så är det otvifvelaktigt och visst att det största ansvaret för en sådan försumlighet ligger på öfverkontrollören. Det synes då vara föga skäl att taga de ifrågavarande händelserna till anledning att i högst väsentlig mån utvidga och stärka öfverkontrollörernes inflytande vid tillsättningen af kontrollörer.

*Förslag till
förordning
angående till
verknig af
bränvin.*

(Forts.)

En annan orsak till benägenheten för antagande af detta förslag söker jag i hvad jag skulle vilja kalla ett ljudförhållande. Det låter ju nemligen så synnerligen riktigt och naturligt, att »bränvinskontrollbyrån» skall tillsätta »bränvinskontrollörer», men om man låter leda sig af denna namnlighet, gör man sig skyldig

*Förslag till
förändring
angående till-
verkning af
bränvin.
(Forts.)*

till en villfarelse. Den af bränvinskontrollbyrån utöfvade och handledda kontroll öfver bränvinsbeskattningen eller, såsom det väl rättare borde heta, kontroll öfver bränvinstillverkningen, är alldeles icke någon särskildt fristående förvaltningsgren för realiserandet af ett visst statsändamål. Den är endast och allenast ett hjälpmedel för dem, som hafva att realisera ett annat statsändamål, nemligen uppbörden och redovisningen af bränvinsskatten, och detta tillkommer, ännu åtminstone, länsstyrelserna. Det kan väl för öfrigt icke sägas vara något oegentligt deri, att den, som beviljar tillstånd att utöfva en näring, också får utse dem, som skola utöfva tillsynen öfver det sätt, hvarpå denna näring bedrifves.

Kontrollörerna äro visserligen skyldige att i afseende å den mera tekniska delen af deras verksamhet mottaga föreskrifter af bränvinskontrollbyrån och öfverkontrollörerna, men deras egentliga och hufvudsakliga uppgift är väl att vara hvad jag skulle vilja kalla ett slags skattskrifvare. Innan kontrollapparaterna införts, skulle ju kontrollörerna uppmäta och profva allt tillverkad bränvin. Då ingick en teknisk del i deras verksamhet. Numera, sedan kontrollapparaterna blifvit införda, förekommer ytterst sällan någon profning. Kontrollörerna hafva endast att anteckna, huru mycket bränvin, som tages ut ur sprithållaren och se till att alltid på nederlag ligger 80 % af det tillverkade bränvinet till säkerhet för skatten. Detta är ju en ren skatteuppskrifningsåtgärd. Dessutom hafva de till hufvudsakligt åliggande att öfvervaka tillverkningen och tillse, att icke någon åtgärd vidtages, hvarigenom bränvin undansnillas, och i det afseendet äro de väl ombud för den allmänna åklagaremagten. De äro också genom 22 § i nu föreliggande förslag skyldige att, när något sådant förmärkes, ofördröjligen derom göra anmälan icke blott hos öfverkontrollören utan äfven hos vederbörande åklagare. Deras aflöning utbetalas af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som bestämmer öfver afdraget på deras arvoden, i händelse de åtnjuta inqvartering hos tillverkaren.

Mot det nu framställda förslaget har jag i främsta rummet betänkligheter ur principiell synpunkt. Det är ett steg mot centralisation i förvaltningen. Jag skall alldeles icke hålla något föredrag rörande frågan om lämpligheten af centralisation eller decentralisation i förvaltningen; så mycket mindre som jag förutsätter, att samtliga kammarens ledamöter, lika med mig, anse, att i detta som i så mycket annat »lagom är bäst» och att således en alltför långt drifven centralisation icke kan vara lämplig. Under de senaste årtiondena hafva emellertid alla framlagda, af regeringen och Riksdagen antagna organisationsförslag gått i riktning af centralisation. Jag kan exempelvis nämna att enligt gällande instruktion för landshöfdingarne desse förut egde tillsätta länsveterinärer, hvilka äro deras biträden i allt som angår förekommande af smittosamma kreaturssjukdomar inom länet. Numera skola

länsveterinärerne tillsättas af Kongl. Maj:t efter förslag af medicinalstyrelsen. Kongl. Maj:ts befallningshafvande hafva icke ringaste kännedom om hvilka som anmält sig såsom sökande eller hvem som utnämnes, innan de derom förskaffat sig kännedom i tidningarna. Vidare vill jag erinra om domänförvaltningens organisation, som pålägger länsstyrelserna en högst betydlig arbetsbörda — hvilken i Skaraborgs län utgör $\frac{1}{4}$, kanske $\frac{1}{3}$ af landskontorets samtliga göromål — men gifver dem föga eller ingen beslutande rätt i denna förvaltningsgren. Domänintendenter tillsättas af Kongl. Maj:t på förslag af domänstyrelsen. Äfven vill jag erinra om den helt nyligen inrättade postsparbanken, hvilken har till uppgift att centralisera förvaltningen af besparingar från hela riket.

Jag skall icke trötta herrarne med att uppräknas flera exempel. Endast ett, som synes mig ganska drastiskt, torde jag få tillägga. Senaste stadgar angående sinnessjukes vård innehåller, att vid hospitalsinrättningar den närmaste förvaltningen skall anförtros åt en direktion, i hvilken landshöfdingen i länet är sjelfskrifven ordförande och som för öfrigt består af fyra ledamöter utsedde af Kongl. Maj:t jemte öfverläkaren. Denna kollegialt sammansatta och kollegialt beslutande direktion får icke ens sjelf tillsätta sin predikant eller sin syssloman, hvilken senare på dess ansvar förvaltar betydliga medel. Detta tillkommer öfverstyrelsen för hospitalen, hvilken är medicinalstyrelsen.

Jag ber nu få nämna att, när jag erinrar om detta, jag ingalunda äsyftar att framställa klander mot någon af dessa åtgärder. Jag har blott velat påpeka, att totalbilden visar mot centralisation, och att det måhända kan vara skäl tänka sig för, huruvida man alltjemnt bör fortgå på den vägen. Hittills har det dock endast varit fråga om att förflytta beslutanderätten från lokalmyndigheterna till centrala sjelfständiga och sjelfständigt beslutande myndigheter här i hufvudstaden. Nu vill man genom detta förslag tillerkänna en sådan beslutanderätt åt en byråchef i Kongl. Maj:ts kansli. Denne är och kan icke vara något annat än ett biträde åt departementschefen. Vid sådant förhållande kan han ej rätt gerna utöfva en sjelfständig beslutanderätt utan att detta leder till oegentligheter. Om t. ex. någon ville klaga öfver hans beslut, skulle klagomålen fullföljas hos Kongl. Maj:t, och då skulle det åligga denne byråchef enligt hans instruktion, att sjelf handlägga och till underdånig föredragning bereda besvaren mot hans eget beslut. Jag behöfver icke så mycket uppehålla mig härvid, då jag har den lyckan att i detta afseende kunna åberopa både herr statsrådet och chefen för finansdepartementet och bevillningsutskottet, hvilka båda erkänt, att förslaget i denna del innebär en oegentlighet. Utskottet har sökt motivera sitt tillstyrkande på följande sätt: »Visserligen kan det synas oegentligt att lemna en byråchef denna befogenhet, men då en sådan anordning med-

Förslag till förordning angående tillverkning af brännvin.

(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.*

(Forts.)

för en säkrare kontroll, och den ifrågavarande byråchefen redan på ett annat område af förvaltningen har en liknande beslutanderätt sig uppdragen, samt kontrollbyrån i viss mån är att anse som ett själfständigt embetsverk, då för densamma gäller en särskild af Kongl. Maj:t utfärdad instruktion, enligt hvilken äfven som genom gällande ordningsstadga för brännerierna det äligger byråchefen att utöfva förmanskap öfver kontrollpersonalen, torde denna olägenhet vara ringa mot de fördelar, som derigenom vinnas.» Jag anhåller att något litet få granska denna motivering. Det första skälet är att en sådan anordning skulle medföra säkrare kontroll. Detta argument återkallar i mitt minne ett inpass, som jag, då jag fordom höll ting, ofta fick höra vid häradsrätterna: »Det skall vittnet bevisa.» Utskottet måste först bevisa, att säkrare kontroll skulle vinnas genom den nya anordningen, ty derom har någon bevisning ännu icke förekommit. Att framställa ett obevisadt påstående såsom motiv, det anser jag vara en svag motivering. — Det andra argumentet är det, att den ifrågavarande byråchefen redan på ett annat område af förvaltningen har en liknande beslutanderätt åt sig uppdragen. Dermed förhåller sig så, att då denne byråchef, som förut var en själfständig central myndighet i egenskap af justeringsdirektör, inflyttades i finansdepartementet och på samma gång blef chef för kontrollbyrån, han fick enligt sin instruktion bibehålla vissa rättigheter öfver justerarne, som icke kunde öfverlemnas åt någon annan. Dessa rättigheter voro dessutom högst obetydliga, och, märken väl, det var Kongl. Maj:t ensam som tillerkände byråchefen desamma. Här åter är det fråga om att båda statsmagterna skulle förena sig om att tillerkänna honom en beslutanderätt, som är af högst betydligt större vikt. Derigenom skulle vidtagas en anordning, som enligt mitt förmenande pekar åt byråregemente och ett sådant kan jag för min del inte anse vara nyttigt. Med alldeles samma skäl skulle ecklesiastikdepartementets byråchefer för undervisningsärendena kunna göra anspråk på att utnämna lärare vid elementarläroverken och folkskolelärare. Jag tror icke att någon skulle anse detta lämpligt. — Vidare heter det att kontrollbyrån i viss mån är att anse som ett själfständigt embetsverk, då för densamma gäller en särskild af Kongl. Maj:t utfärdad instruktion. Jag tror, att det varit försigtigast att icke återropa detta argument. Utskottet tyckes således icke veta att, om än instruktion är utfärdad för alla centrala embetsmyndigheter, utgör dock tillvaron af en sådan instruktion alldeles icke något kännetecken på en själfständig embetsmyndighet. Utskottet har också härvid förbiset, att en *särskild* instruktion är utfärdad för Kongl. Maj:ts kansli, och det är väl ostridigt, att detta icke är något embetsverk. Många instruktioner finnas utfärdade för verk och inrättningar, som alldeles icke äro embetsmyndigheter, och nu ifrågavarande instruktion utfärdades just i anledning deraf att denna

byråchef från sin sjelfständiga ställning inflyttade till Kongl. Maj:ts kansliafdelning för finansärenden, i sammanhang hvarmed den för honom förut gällande instruktion upphörde att ega tillämpning. Vidare torde utskottet hafva tagit i betraktande, att denna instruktion kallas »instruktion för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå», hvilket väl antyder att byrån är en afdelning af Kongl. Maj:ts kansli. I första § af denna instruktion står att byrån åligger att »biträda departementschefen» vid handläggning af ärenden af ifrågavarande beskaffenhet, hvilket ju tydligen visar att byråchefen, såsom jag redan sagt, icke är något annat än ett biträde åt departementschefen. I § 6 af instruktionen står: »Samtliga de vid byrån anstälde personer skola efterkomma hvad den af departementschefen, expeditionschefen eller byråchefen varder i tjensten anbefaldt;» ergo är denne byråchef skyldig att mottaga och lyda befallningar af expeditionschefen i finansdepartementet, och då denne icke är en sjelfständigt beslutande embetsman, måste väl deraf följa att byråchefen ännu mindre är det. Vidare innehåller 7 §: »I öfrigt gälle nådiga instruktionen för embets- och tjenstemännen i Kongl. Maj:ts kansli den 7 maj 1878 till efterrättelse.» Hvaraf tydligen framgår att denna instruktion innehåller endast ett erforderligt tillägg med afseende å vissa särskilda förhållanden, men att byrån i öfrigt är fullkomligt likställd med alla öfriga byråer inom Kongl. Maj:ts kansli. — Slutligen heter det i utskottets motivering, att enligt denna instruktion äfvensom genom gällande ordningsstadga för brännerierna åligger det byråchefen att utöfva förmanskap öfver kontrollpersonalen. Ja, i det afseendet har han aldeles samma befogenhet som alla andra embetsmän med något högre ställning, att han får utöfva förmanskap öfver alla dem, som i ett eller annat afseende stå under honom. Alla byråchefer i Kongl. Maj:ts kansli utöfva förmanskap öfver de lägre tjenstemännen. Detta förmanskap inskränker sig till att meddela föreskrifter till iakttagande vid kontrollens utöfvande i tekniskt afseende, och detta bevisar egentligen ingenting. Skulle det bevisa något, skulle det aldeles slå öfver målet, ty om förmanskap med nödvändighet skulle medföra utnämningssrätt, skulle denna byråchef i första rummet ega rättighet att tillsätta de tjenstemän, som stå aldeles omedelbart under honom, men byråingenjören och kanslisekreteraren utnämnas af Kongl. Maj:t. Amanuenserne tillsättas af departementschefen, och icke ens sin egen vaktmästare kan byråchefen tillsätta, utan tillsättes denne jemväl af departementschefen.

Sedan jag nu talat om de principiella betänkligheterna, skall jag tillåta mig öfvergå till den praktiska sidan af saken. Man har sagt att, då kontrollen torde blifva mera än förr teknisk, borde också kontrollörerna tillsättas af byråchefen. I anledning deraf vill jag erinra, att ingen kan antagas till kontrollör, med mindre än att han gjort sig dertill kompetent genom att af öfver-

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
brännvin.*

(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.*

(Forts.)

kontrollören förhöras och prövas i allt hvad som är för befattningens utöfvande erforderligt. Kontrollörerne antagas för hvarje bränningstermin, således en gång om året, hvadan intet hinder finnes för byråchefen att, om så finnes nödigt, hvarje år meddela huru många föreskrifter som helst angående de tekniska kunskapsprof, som kontrollörerne skulle hafva aflagt för att få antagas, och Kongl. Maj:ts befallningshafvandes utnämningssrätt kan i detta afseende icke utgöra det ringaste hinder att sådana föreskrifter meddelas. Om följaktligen byråchefen och öfverkontrollörerne i nämnda afseende fullgöra sina skyldigheter, är det en absolut omöjlighet för Kongl. Maj:ts befallningshafvande att antaga en enda kontrollör, som icke har den erforderliga tekniska insigten. I Skaraborgs län, och förmodligen äfven i andra län, tillgår så, att, när bränningsterminen nalkas, utfärdas kungörelse att de, som önska antagas till kontrollörer, skola dertill anmäla sig och styrka sin kompetens. Sedan ansökningarna inkommit, infordras yttranden deröfver af öfverkontrollören, som således då har ytterligare ett tillfälle att tillkännagifva för Kongl. Maj:t befallningshafvande, om någon person är sådan, att han icke bör ifrågakomma. Derefter antagas de, som öfverkontrollören godkännt, hvarefter placeringen på de särskilda brännerierna sker efter förslag af öfverkontrollören. För min del har jag aldrig underlåtit att genom vederbörande föredragande, landskamreraren, underrätta öfverkontrollören, innan någon ändring företagits i hans förslag till placering och höra om han haft någon invändning deremot. Ändringar kunna ifrågakomma, af flera skäl, såsom t. ex. om brännerierna icke tillverka under de tidar, som öfverkontrollören antagit. Mångårig erfarenhet inom Skaraborgs län har gifvit vid handen, att denna tillsättningsrätt kunnat af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, d. v. s. landshöfdingen med biträde af den ansvarige föredraganden, landskamreraren, utöfvas utan att på ringaste sätt åsidosatts det inflytande, som öfverkontrollören ostridigt bör utöfva vid tillsättandet af dessa befattningar; men å andra sidan — jag må upprigtigt säga det — är ådagalagdt att, om öfverkontrollören skulle varit den ensamt bestämmande i detta afseende, utnämningarna måhända blifvit något mera ensidiga. Nu skulle visserligen byråchefen för kontrollbyrån utöfva beslutanderätten, men dock efter förslag af öfverkontrollörerne, och då byråchefen omöjligt kan ega någon personalkänedom om kontrollörerne och ännu mindre någon kunskap om de lokala förhållandena, hvilka också böra tagas i betraktande, är det alldeles gifvet, att han blir helt och hållet hänvisad att följa öfverkontrollörernes förslag, d. v. s. dessa blifva de egentligen ensamt beslutande. Det har sagts, att detta kunde vara lämpligt numera då han fått en fastare anställning. Men med denna fastare anställning förhåller sig så, att då aflöningen förut utgick endast för 8 månader, utgår den nu för helt år. Jag kan verk-

ligen icke finna att detta innebär så hög grad af fasthet. Öfverkontrollörerna antagas icke för mera än ett år i sänder och kunna när som helst entledigas.

Dessutom kan genom byråchefens utnämningssrätt uppstå verkliga olägenheter. Det kan lätt hända, och har också understundom händt, att en kontrollör får något förfall, sjukdom, kommandering till annan tjenstgöring eller annat, som hindrar honom från att tjenstgöra. Under nuvarande förhållande vänder han sig då till Konungens befallningshafvande och begär blifva aflöst. Och konungens befallningshafvande är en myndighet, som alltid finnes till och alltid kan verka samt dertill i de flesta fall torde på platsen hafva tillgång på någon kompetent person att skicka ut som vikarie. Huru skulle detta slå ut, ifall byråchefen skulle nämna? Han kan naturligtvis icke här i Stockholm hafva tillgång på för ändamålet lämplige personer, lika litet som han genom telegram till orten skulle kunna påträffa några sådana. Man kan invända: öfverkontrollören kan ju i sådant fall förordna vikarie. Men denne skall enligt sin instruktion ständigt vara på resa stadd och bör ej på förhand omtala, hvart han reser, hvarför det ock är ganska ovisst, när och hvar han kan träffas med telegram eller bref. För närvarande går det så till med utnämningarna af kontrollörer, åtminstone i Skaraborgs län, att när, såsom vanligt är, ett betydligt större antal sökande anmäla sig, än platser finnas, antagas också åtskilliga flera än det antal, hvar till brännerierna uppgå, hvarefter tjenstgöringen ibland dem så fördelas, att de komma ut litet hvar. De personer, som antagas, äro till största delen subalternofficerare, underofficerare och extra ordinarie tjenstemän vid landsstaten, personer, som tjena staten för en jemförelsevis ringa lön och för sitt uppehälle mycket väl behöfva denna extra inkomst. Någon gång torde väl också förordnas personer, hörande till andra kategorier, men de af mig nu nämnda äro dock betydligt öfvervägande. Nu anser jag för min del detta vara en synnerligen lämplig anordning. En kontrollör har, som vi alla veta, under normala förhållanden nästan ingenting att göra, som tager hans tankekraft i anspråk. Han måste visserligen vara på platsen och passa på, men för öfrigt förer han nära nog ett dagdrifvarelif.

Det kan ju då vara skäl att personer icke hvarje år alltför länge äro bundna vid en tjenstgöring, som på något sätt kan menligt inverka på deras skicklighet att utföra andra värf. Nu karakteriseras den nya anordningen på följande sätt, hemtadt ur statsrådsprotokollet:

»Genom en sådan anordning skulle åtskilliga andra fördelar vinnas, såsom likformighet och följdriktighet i kontrollörernas befordran och användning, utnämning af endast så stort antal kontrollörer, som vore nödvändigt, tillfälle att förflytta kontrollör till annat öfverkontrollörsdistrikt och derigenom erhålla fullt opar-

Förslag till förordning angående tillverkning af brännvin.

(Forts.)

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.*

(Forts.)

tiska vitsord om honom samt utsigt, det bättre kvalificerade personer än hittills skulle finnas villige att söka kontrollörsbefattning.» Här framskymtar ju alldeles tydligt — och hyser man derom någon tvekan, kan man gå till motiven för det förslag, som ligger till grund för Kongl. Maj:ts proposition i ämnet — organisation af en fast kontrollör-corps. Följden blir då den, att vi skapa en corps af personer, som 8 månader om året föra ett dag-drifvarelif och hvilka, om de under många år uteslutande hålla på dermed, till sist blifva odugliga för hvarje annan nyttig selsättning, men som otvifvelaktigt inom kort skola framkomma med anspråk på fasta löneförmåner samt pensionsrätt.

På grund af hvad jag nu haft äran anföra tager jag mig friheten vördsamt yrka, att uti den nu föredragna 3:dje punkten orden »chefen för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå» utbytas mot »Kongl. Maj:ts befallningshafvande», såsom det hittills varit.

Jag ber att med afseende å detta yrkande få nämna, att den föreslagna ändringen icke har det ringaste samband med någon som helst annan paragraf eller punkt i hela detta lagförslag, hvarföre också denna ändring kan vidtagas utan den ringaste svårighet.

Herr Sandberg: I allt väsentligt förekommen af den siste ärade talaren vill jag blott nämna, att det hufvudsakligaste skälet för mig att instämma med honom är just den omständigheten, att Kongl. Maj:ts befallningshafvande eger personalkännedom, som ingalunda kan påräknas hos chefen för kongl. finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå.

Herr Forssman: Jag hade icke trott att ett utförligare yttrande skulle i denna sak erfordras, men den förste ärade talarens grundlighet nödgar mig att kanske något längre, än jag ämnat, taga herrarnes uppmärksamhet i anspråk.

Jag är den förste ärade talaren mycket tacksam för det vackra erkännande, han lemnat åt kontrollbyråns bemödanden i fråga om vissa nyligen timade tilldragelser på bränvinskontrollens område. Men han ordade äfven något om en viss känslöstämning, som med anledning af dessa förhållanden skulle hafva uppstått till förmån för byrån gent emot länsstyrelserna.

Hvad denna känslöstämning angår kan jag icke så noga bedöma, huru vidt utbredd den är, men jag vill påpeka, att den åtminstone icke bort kunnat göra sig gällande hos länsstyrelserna sjelfva. Alla de länsstyrelser, som hafva kunnat vara intresserade af denna frågas afgörande, d. v. s. styrelserna i alla de län, hvarest brännerier finnas, hafva varit i tillfälle att yttra sig öfver detta förslag, och det är att märka, att flertalet af dem hafva antingen lemnat förslaget utan anmärkning, eller ock rent af

förordat detsamma. Sålunda har den åsigt, som af den förste ärade talaren yttrats, ej varit delad af flertalet utaf länsstyrelserna. Man kan därför säga, att i regeln hafva länsstyrelserna icke haft något emot förslaget. Derifrån finnas nu undantag, och det är för dem, som den förste ärade talaren gjort sig till tolk.

Förslag till förordning angående tillverkning af bränvin.

(Forts.)

Bland de principiella anmärkningar, som framställes, var den, att såsom det nu vore ställdt med utnämningarne ligger ansvaret hos öfverkontrollörerna. Men detta skulle fortfarande komma att vara fallet.

Ty likasom öfverkontrollörerna nu till länsstyrelserna afgifva förslag om kontrollörers tillsättning, skulle de allt framgent, ehuru till kontrollbyrån, inkomma med sådana förslag. Det beror nu på, huruvida det kan antagas, att kontrollbyråns chef skulle anse sig mera bunden eller ofri vid utnämningarne i fråga, än länsstyrelserna nu äro gent emot öfverkontrollörerna.

Talaren uppehöll sig särskildt vid kontrollbyråns ställning inom förvaltningen och ansåg att icke någon beslutanderätt borde tilläggas denna byrå. Han förnekade att det finnes någon skilnad emellan denna byrå och öfriga kanslibyråer. Det är dock i betänkandet framhållet, att en sådan skilnad verkligen finnes, och att kontrollbyrån i vissa afseenden intager samma ställning som de sjelfständiga embetsverken, och då den ärade talaren ville alldeles resonnera bort att byrån har en sådan befogenhet i annat än med afseende på tillsättande af justerare, så kan jag för min del ej fatta annat, än att byrån bör hafva samma befogenhet med hänsyn till kontrollörerna.

Det är nemligen samma förhållande med dessa, som med justerarne, att de icke tillsättas för längre tid än ett år i sänder. Äfven den omständigheten att byråchefen förklaras vara förman för den personal, som tjenstgör vid brännerierna, både öfverkontrollörer och kontrollörer, borde väl för honom innebära någon slags befogenhet i fråga om deras tillsättning. Det torde ej kunna förnekas, att det är en oegentlighet, att byråchefen nu icke har ett enda ord att säga i fråga om kontrollörernas tillsättning; men kontrollens säkerhet beror dock i väsentlig mån på valet af personer, nemligen så till vida, att om man har en fullt pålitlig kontrollör på ett bränneri, låter det knappast tänka sig att något missbruk der skulle kunna ega rum.

Men då det icke är möjligt att öfver allt få fullt pålitliga personer till kontrollörer, bör kontrollen utvecklas i teknisk riktning så mycket som möjligt, så att missbruk försvåras eller omöjliggöras.

Den förste ärade talaren hade, jag kan icke neka det, en ganska märklig uppfattning af kontrollörernas göromål och deras tjenstealliganden. Han nämnde att de egentligen icke äro annat än ett slags skattskrifvare och han menade tro på, att de

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.
(Forts.)*

hafva ingenting annat att göra än att anteckna hvad som tillverkas. De betraktades alltså af talaren endast såsom skrifvare.

Ja, sådan har måhända varit och redan alltför länge varit uppfattningen om kontrollörernas uppgift, men en sådan uppfattning måste gifva vika för en annan, och sannerligen jag förstår, huru det kan vara stäldt med kontrollen i Skaraborgs län, då chefen för detsamma nyss yttrat, att kontrollörerna der hafva så godt som ingenting att göra. Och längre fram i anförandet nämnde talaren till och med ordet »dagdrifvarlif».

Det skulle förvåna mig, om det numera kunde vara förhållandet. Kontrollörerna hafva ju fått ökade göromål, och meningen är att dessa skola än ytterligare ökas. Det vore därför sorgligt, om ett sådant yttrande skulle kunna innebära någon sanning, och jag hoppas att så ej måtte vara fallet med afseende på Skaraborgs län.

Att kontrollen i fordna tider tillhörde länsstyrelserna var ju helt naturligt. Om vi gå så långt tillbaka som till husbehofsbränningstiden, funnos i landet tusentals pannor, och äfven efter dess afskaffande funnos 6 à 800 pannor och lika många brännerier. Det erfordrades sålunda, vid den tidpunkt, då systemet med fasta kontrollörer infördes, en högst betydande personal. På den tiden fans ingen fast organiserad kontrollörscorps, utan kontrollörerna utnämndes för att tjänstgöra under bränningstiden, och i en stor del af landet fans det icke alls några öfverkontrollörer. Tillverkningarne voro i allmänhet ganska små, och man brände under kortare tid. Nu hafva förhållandena i högsta grad ändrat sig. Från 6 à 800 brännerier, som funnos ännu för 10 à 20 år sedan, funnos under sista tillverkningsåret endast 197. Såväl kvantiteten tillverkad bränvin som den tid brännerierna varit i verksamhet hafva i medeltal öfverallt betydligt ökats. Öfverkontrollörerna äro nu i ständigt tjänstgöring året om och de förflyttas icke, såsom förr, från det ena länet till det andra, utan bibehållas i sina distrikt för att vinna fullständig kännedom om förhållandena derstädes. Kontrollen har utvecklats i mera teknisk riktning, företrädesvis genom införande af kontrollapparaterna, och man söker att äfven i andra afseenden erhålla en mera effektiv kontroll, i synnerhet genom öfvervakande af inmäskningsarbetena och tätare besök af kontrollörerna i brännerierna. Allt detta gör, att en kontrollör, som för 30 år sedan kunde finnas lämplig, icke vidare är det. Skatten har successivt blifvit ökad, på sätt känt är, så att densamma nu är varans dubbla värde. Äfven detta nödvändiggör en såvidt möjligt skärpt kontroll och trägen tillsyn.

Jag kan således alldeles icke gilla, utan måste bestämdt motsätta mig den förste ärade talarens yttrande, att *förr* var kontrollen mera teknisk, ty då skulle kontrollören mäta och pröfva bränvinet. Tvärtom var kontrollen då för litet teknisk

och för litet objektiv, hvilket också alltid utgjort en af svagheterna vid kontrolleringsystemet.

Den förste ärade talaren yttrade vidare, att äfven nu kan byrån hafva inflytande på kontrollörcorpens beskaffenhet, då det tillhör byråchefen att bestämma fordringarne i afseende på insigterna i de ämnen, som erfordras för kompetens till kontrollörsbefattning. Det är visserligen sant att byråchefen här kan uppställa föreskrifter, men då han ej har något inflytande på det sätt, hvarpå tillsättningen sker, så att t. ex. till kontrollör kan väljas en person, som visserligen af öfverkontrollören erhållit betyg om nöjaktig kännedom uti hvad till författningarne hör, men af kontrollbyrån anses alldeles olämplig, då är det icke mycket bevändt med rättigheten att utfärda föreskrifter angående kunskapsprofven.

Bland de praktiska olägenheter, som nu vidlåda utnämningrätten hos Konungens befallningshafvande är äfven den, att bränvinsk kontrollörernas verksamhetsområde är begränsadt till det län, der de äro utnämnda. Då bränneriernas antal succesivt minskats — så att för närvarande finnas län med endast 1 2 eller 3 brännerier — händer ofta att en kontrollör får beständig tjänstgöring vid samma bränneri och under samma öfverkontrollör. Jag tror icke, mine herrar, att detta kan vara nyttigt för saken, och jag kan icke inse, hvarför icke en person skulle kunna användas till kontrollör äfven inom andra län. Derigenom skulle man vinna dels den fördelen, att kontrollören icke alltid vore vid samma bränneri, och dels att, i följd af hans tjänstgöring under olika förmän, kunde erhållas mera tillförlitliga omdömen angående hans duglighet. Ty om någon är framdragen af en person på dennes förslag och förord, så vill den senare icke gerna gifva något ofördelaktigt omdöme om den, som han hjälpt fram. »Mina kontrollörer äro så utmärkta» heter det alltid.

Men blefve en kontrollör förflyttad till tjänstgöring under en annan öfverkontrollör, kunde man kanske få höra ett annat omdöme om honom, och detta vore måhända ganska nyttigt.

En sådan frihet att flytta kan icke medgifvas, så länge utnämningrätten ligger hos länsstyrelserna, då kontrollörernas verksamhet måste inskränkas till det län, der de äro utnämnda. Vi hafva för närvarande 17 olika myndigheter, som tillsätta kontrollörerna i landet. Dessa myndigheter bära också i högst väsentlig mån ansvaret för kontrollen, en omständighet, som ju är en fördel för kontrollbyrån, men huruvida det äfven är ur andra synpunkter nyttigt att ansvaret så der delas ut i sjuттonde-lar, undrar jag.

Den förste ärade talaren sade, att beträffande öfverkontrollörerna är det ingen skilnad nu mot förr, och sökte bevisa det

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.
(Forts.)*

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.*

(Forts.)

med ett yttrande angående aflöningsförhållandena. Han fann hela skillnaden vara den, att, då de förr aflönades för åtta månader, aflönas de nu för helt år.

Men olikheten ligger icke heller deruti, utan i den omständigheten, att de nu äro fast anställda för år inom på förhand bestämda distrikt, och deruti ligger en väsentlig skillnad. Förut räckte tjänstgöringen så länge tillverkningen pågick, och något bestämdt distrikt följde icke med utnämningen. Genom de nya aflöningarna hafva öfverkontrollörerna vunnit betydligt, också söker man att numera ställa större fordringar på kompetens till dessa befattningar.

Bland de olägenheter och farhågor, som den ärade talaren vidare sökte framhålla, var att den nu föreslagna anordningen skulle tendera till en fast tjänstemannacorps med anspråk på fasta löner och pensionsrätt. Jag hemställer, om en sådan farhåga kan vara berättigad, då man vet att öfverkontrollörer funnits här i 30 à 40 år, att åtskilliga af dessa hafva hvarken haft lön eller pension på stat, och ändock har man exempel på, att de efter 25-årig verksamhet afgått utan att, såvidt jag vet, Riksdagen någonsin blifvit besvärad med någon framställning eller något förslag om deras pensionerande. Är det nu rimligt att tänka sig att dessa kontrollörer, som utnämnas för ett år i sänder och äro i tjänstgöring under några månader årligen, som så att säga äro på lös fot, att de skulle komma med anspråk på lön eller pension, när icke ens öfverkontrollörer, som slitit ut sig i tjensten, få någonting, eller det ens varit ifrågasatt att bereda dem något. Jag tror för öfrigt att praxis hos Riksdagen icke tenderar derhän, eller att det skulle blifva lättare hädanefter, än förut, att erhålla pensioner. Denna farhåga torde alltså vara ganska ogrundad.

Bland de praktiska olägenheterna, dock af mindre betydelse förmodar jag, framhölls äfven af samma ärade talare, att vid hastigt påkommande förfall för kontrollörer, såsom dödsfall, sjukdom o. s. v., skulle det vara förenadt med svårighet att få någon vikarie, då öfverkontrollörerna i allmänhet äro ute på sina resor, och de, i olikhet med länsstyrelserna, ej när som helst kunna träffas.

Hvad nu den saken vidkommer, så äro i södra och mellersta delarne af Sverige kommunikationerna så utvecklade och distrikten så små, att i allmänhet kunna öfverkontrollörerna vara i sitt hem hvarje natt, och skulle en öfverkontrollör nödgas vara borta öfver natten, så skall det vara känt i hans hem hvar han kan träffas, och med nutidens lätta kommunikationer, telegraf och telefon, torde det blott i ytterst sällsynta fall förekomma, att man ej inom några få timmar skulle kunna erhålla underrättelse hvarest öfverkontrollören kan träffas.

Talaren nämnde äfven att byråchefen icke kan träffa kontrollörerna. Detta är, förmodar jag, ett missförstånd. Dermed

har ju byråchefen ingenting att skaffa. Det skulle tillgå så, att i hvarje öfverkontrollörsdistrikt ett efter brännerierna lämpadt antal kontrollörer nämndes och ställes till öfverkontrollörens förfogande, så att han inkallade dem till tjänstgöring och återkallade dem i mån af behof. Således har ju byråchefen ej med kontrollörerna att göra, annat än att en gång om året verkställa utnämningarna, men fördelningen af dem på brännerierna skall ske af öfverkontrollörerna, hvar och en inom sitt distrikt.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag att få yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr Törneblad: Jag skall icke inlåta mig i någon undersökning om de större eller mindre olägenheter, som i praktiskt hänseende kunna vara förenade med vare sig det nuvarande eller det här föreslagna sättet för utseende af kontrollörer. Det är icke från den synpunkten, jag ber att få säga några ord, utan från en helt annan, från den administrativa statsrättens.

Innan jag dock öfvergår till denna fråga, skall jag bedja att få rigta några ord mot den formulering, utskottet gifvit ifrågasvarande punkt, hvilken i rent formelt och språkligt hänseende synes lemna ett och annat öfrigt att önska. I Kongl. Maj:ts förslag heter det, att kontrollör utses af chefen för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå; detta är nu klart och tydligt. Men i utskottets ändringsförslag heter det: »kontrollörer utses af chefen för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå, *efter det förslag afgifvits af öfverkontrollörerna.*» Nu förmodar jag, att meningen med detta är, att kontrollörer utses efter det förslag afgifvits af *vederbörande* öfverkontrollör, men såsom det här står, ser det ut, som om öfverkontrollörerna gemensamt skulle afgifva ett sådant förslag. Denna anmärkning är emellertid ju icke af stor betydelse.

Vid den sakliga anmärkningen förefaller mig deremot något mera vigt böra läggas. Om nu så är, att centralisation i åtskilliga fall är behöflig till följd af förändrade förhållanden, och jag vill ej alls förneka, att den i vissa fall kan vara behöflig, så är det dock af största vigt att tillse, att denna centralisation vidtages på sådant sätt, att den icke i någon mån eller åtminstone i någon mera väsentlig mån kommer att strida mot de antagna grundsatserna för administrationen i allmänhet. För min del kan jag ej finna annat än att, om bredvid Kongl. Maj:t tillerkännes åt departementen större eller mindre magt i sådana fall, der grundlagen icke gifvit departementschefen eller departementen någon magt — och det är ju endast i ett ganska inskränkt antal fall, då det är fråga om verkställighetsåtgärder, som departementscheferna hafva sjelfständig befogenhet — så rubbas derigenom, åtminstone alltid något litet, de grundsatser som förut varit gällande.

Förslag till förordning angående tillverkning af bränvin.
(Forts.)

*Förslag till
förändring
angående till-
verkning af
bränvin.
(Forts.)*

Emellertid kan Kongl. Maj:t naturligtvis icke i första hand hinna eller bör icke ens handlägga åtskilliga ärenden af mera detaljerad beskaffenhet, och de myndigheter, som i stället i första hand handlägga sådana ärenden, äro de kollegiala embetsverken eller ock sådana styrelser, som på senare tider inrättats med generaldirektör såsom chef. Hvad den kollegiala formen beträffar, lemna ju den genom sin egen beskaffenhet vissa garantier, under det den, å andra sidan, medför olägenheter, som, när det gäller snabbhet i afgörandet och rent praktiska mål, föranledt, att man i vissa fall ansett sig böra öfvergifva densamma. Hvad åter angår den andra institutionen, eller styrelser med generaldirektörer såsom ensamt afgörande, har densamma i åtskilliga och jag tror man kan säga de flesta fall, der den försökts, visat sig lämplig nog. Dock kvarstår ju alltid äfven med denna anordning, om jag ej är allt för illa underrättad, den garantien, att, trots det generaldirektören är ensam afgörande, tillfälle dock finnes för vederbörande föredragande, som jemte honom handlagt ärendet, att uttrycka sin särskilda mening, ehuru den ej gäller mot hans.

Här deremot skulle inom departementet tillskapas ett embetsverk, som på samma gång vore ett embetsverk och icke vore det. Det är nemligen ett embetsverk så till vida, att det utöfvar de funktioner, som tillhöra ett sådant, men det är icke ett embetsverk så till vida, att den, som förvaltar detsamma, är egentligen en tjänsteman inom departementet, visserligen oafsättlig, men dock en tjänsteman, stuld under chefen för departementet. Nu må jag mycket gerna erkänna, att om jag skall välja emellan att lemna en sådan rättighet som den, hvarom här är fråga, åt departementschefen eller åt byråchefen, väljer jag utan tvekan byråchefen, ty att lemna den åt departementschefen vore att inslä på en ännu farligare väg. Jag kan ej finna annat än att den rätt, som för närvarande tillkommer chefen för civildepartementet, att utnämna landbruksingenjörer är ganska betänklig och ej öfverensstämmande med grundlagens anda eller mening, och jag kan ej heller tro det vara nyttigt, om ock tecken dertill icke alldeles saknats, att departementscheferna i någon mån tänja på den rättighet, dem genom grundlagen medgifvits, att lemna föreskrifter om verkställighetsåtgärder. Men i och med detsamma jag erkänner detta, kan jag icke gå in på att det skulle vara någon synnerlig förbättring att lemna rättigheten i fråga åt byråchefen. Härmed vore i sjelfva verket en början gjord till en inrättning eller anordning i vårt statslif, som kan komma att antaga dimensioner, hvilka man nu icke gerna kan beräkna.

Hvad utskottet anfört till stöd för sitt förslag i detta afseende synes mig snarare lemna stöd för en motsatt uppfattning, då nemligen utskottet på sid. 10 i sitt betänkande säger, att »den ifrågavarande byråchefen redan på ett annat område af förvaltningen har en liknande beslutanderätt sig uppdragen». Nu då

jag härvid säger, att detta borde så mycket mera mana till försigtighet, ligger ej häri den allra ringaste yttring af missnöje eller tvifvelsmål att ej denna rätt utöfvats väl och riktigt, utan det är endast sjelfva principen jag velat fästa mig vid, ty har man en gång kommit in på den ifrågavarande vägen, bör man vara angelägen att ej än vidare utveckla principen genom att låta det ena undantaget efter det andra följa, till dess principen råder ej blott här, utan äfven inom andra departement, der sådant måhända vore mindre af behovet påkalladt och bestämdt mycket farligare, och man till sin öfverraskning funne principen fullt utbildad utan att man visste, huru vi kommit derhän.

Förslag till förändring angående tillverkning af bränvin.
(Forts.)

Skulle så vara, att man ansåge sig behöfva ett sjelfständigt embetsverk, om också med mycket ringa apparat, öfver bränvinstillverkningen, skulle jag för min del ej hafva något emot att åt detta lemna den centraliserande magten. Men innan man beslutat sig härför och medan man är stadd i försökets stadium att inom de nuvarande departementen skapa byråer, som i större eller mindre mån utbilda sig till sjelfständiga embetsverk, anser jag att hvarje steg i den antydda riktningen bör tagas med yttersta betänksamhet.

Med anledning af hvad jag nu yttrat kan jag ej komma till annat resultat, än att jag ej vill vara med om förslaget, hvarmed jag tror betydande olägenheter vara förenade, utan anser ifrågavarande rättighet, åtminstone tills vidare, böra bibehållas hos Konungens befallningshafvande. Jag anhåller derfor att få instämma i den förste ärade talarens yrkande.

Herr Stråle, Vilhelm: Då olika meningar i denna fråga, här sökt göra sig gällande, torde det tillåtas mig att få till protokollet uttala den åsigt deri, som jag framställt till Kongl Maj:t i mitt officiella utlåtande.

För allmänheten torde det vara af ringa vikt, huruvida kontrollörer tillsättas på det ena eller andra sättet; för Konungens befallningshafvande är utnämningen enligt min tanke ett grannliga uppdrag, som understundom kan vara mindre behagligt; och är det endast från det allmännas synpunkt önskligt att uppdraget der kvarblifver.

Då kontrollörer tillsättas, efter öfverkontrollörens yttrande och svärligen mot hans afstyrkande, af länsstyrelsen, d. v. s. landshöfding och landskamrerare eller landssekreterare och landskamrerare, och då kontrollörerna sedan öfvervakas af öfverkontrollören, har jag antagit att kontrollen är nöjaktigt anordnad, såsom det för närvarande är bestämdt.

Mitt egentliga skäl emot det nu föreliggande förslaget är, att man derigenom kan komma att tillskapa en särskild tjenstemannaklass. För närvarande utgöras kontrollörerna, bland andre, af lönlösa tjenstemän på landskansliet och landskontoret, hvilka på

*Förslag till
förändring
angående till-
verkning af
bränvin.*

(Forts.)

detta sätt få en extra inkomst; och i förbigående må jag nämna, att vid nuvarande brist på dugliga biträden, i synnerhet på landskontoren, tror jag det vara att befara, att, om utsigt till inkomster från kontrollörsbefattningarna upphör, det torde blifva fråga om extra statsanslag för att erhålla nödiga biträden. Vidare användas till dessa befattningar tjänstlediga militärer och andra lämpliga personer. Om nu icke en särskild tjänstemannaklass skall tillskapas, måste chefen för kontrollbyrån välja sina kontrollörer någorlunda i likhet med såsom det hittills tillgått, men då i många fall utan personlig kännedom och endast på förtroende till öfverkontrollörens omdöme.

Slutligen vill jag nämna, att skall förändringen ske, vet jag ej något skäl, hvarför man låtit Konungens befälningshafvande bibehålla tillsynen öfver bränvinsnederlagen. Mig synes följdrigtigast, att går den öfriga kontrollen öfver till kontrollbyrån, borde äfven kontrollen öfver nederlagen göra det.

Herr Bergström: Herr grefve och talman! Äfven jag måste motsätta mig det förslag, som bevillningsutskottet i förevarande paragrafs tredje punkt förordat.

Väl vet jag, att enligt svensk statsrätt Konungen eger att ordna denna fråga huru honom behagar; men då Konungen varit så nådig att höra sin trogna Riksdag med afseende på lämpligheten af den af chefen för kontrollbyrån först ifrågasatta anordningen, torde Kongl. Maj:t ock komma att fästa afseende vid hvad den ena och andra kammaren finner för godt att yttra i frågan: Skulle Kongl. Maj:t deremot hysa det förtroende till byråchefen, att Kongl. Maj:t föredrager hans förslag, ja, då får Riksdagen låta sig nöja.

Af den tredje talaren i ordningen anfördes såsom skäl för bifall till hvad bevillningsutskottet här förordat, att flere af länsstyrelserna icke haft något att invända mot det förslag, som här vore i fråga. Jag har ej varit i tillfälle att genomläsa länsstyrelsernas utlåtanden, men i och för sig sjelf betyder nämnda skäl ej så mycket. Säkert är, att åtskilliga länsstyrelser kraftigt prosteterat mot förslaget; och om några tegat, har det möjligen föranledts deraf, att de ej ansett sig böra tala i egen sak, emedan det kunde få utseendet af, att de strede för en sin personlig befogenhet.

Den förste talaren framhöll, att de hos oss i senare tider vidtagna administrativa anordningar gått i centraliserande riktning och att åtskilligt kunde vara att häremot invända. Jag tror i likhet med honom, att denna fortgående centralisering ej är lycklig. Om vi jemföra de två länder i Europa, der centralisation och decentralisation gjort sig mest gällande, nemligen Frankrike och England, skola vi finna å ena sidan att i Frankrike, vare sig republik, konungadöme eller kejsardöme der varit rå-

dande, centralisationen alltid varit utomordentligt stark, men tillståndet i det hela föga lyckligt, och å andra sidan, att i England, om än tendenser att centralisera der också börjat visa sig, man från urgamla tider vetat bevara lokal sjelfständighet och sålunda häfda »selfgovernment». Jag tror ej, att Frankrike är något mönster för oss att efterfölja.

Förslag till förändring angående tillverkning af bränvin.

(Forts.)

Den förste talaren anmärkte också, enligt mitt förmenande mycket riktigt, att chefen för finansdepartementets kontroll- och justeringsbyrå skulle blifva nära på bunden af öfverkontrollörernas förslag. Deremot invände nu den här närvarande byråchefen, att så icke skulle blifva förhållandet. Men han kan dock icke hafva den personliga kännedom om dem han skulle utnämna, som Konungens befallningshafvande hafva. Konungens befallningshafvande känna dem, som söka att blifva kontrollörer, mycket bättre än chefen för kontrollbyrån kan göra, och därför äro de ej bundna af öfverkontrollörernas förslag.

Vidare anförde byråchefen såsom ett skäl att vidtaga denna anordning, att chefen för kontroll- och justeringsbyrån redan har en liknande befogenhet på ett annat område. Jag kan ej finna, att om en anordning befinner principielt oriktig, detta utgör ett skäl att gå vidare i samma riktning. Snarare borde man väl vara betänkt på att borttaga en befogenhet, som icke är principielt riktig, således på justeringsområdet borttaga den befogenhet, byråchefen för närvarande der har. Om Konungens befallningshafvande får behålla den honom för närvarande tillkommande rätt att tillsätta kontrollörer, kommer Konungens befallningshafvande fortfarande som hitills att dervid handla som en lefvande personlighet, stäld i ständig och lifvig beröring med länets invånare; han har ock i landskamreraren en föredragande och ansvarig departementschef, hvilken kontrasignerar besluten. Byråärenden kunna visserligen ej skötas annat än af lefvande personer, men jag tror, att för allmänheten förblir dock byrån alltid något opersonligt. I fråga om tillsättningar bör dock allmänheten hafva klart för sig, att den och den personen är ansvarig för besluten och icke en byrå.

Herr Törnebladh påpekade, att det redan kan vara något betänkligt i de anlopp till ministerstyrelse, som göras i vårt land. Derom vill jag ej nu yttra mig; visst är emellertid, att byråstyrelse, byråregemente eller rättare byråkrati är det sämsta af allt. Att styras af byråer är något olidligt för ett folk.

Afven den omständigheten, att Konungens befallningshafvande ej enligt förslaget skulle hafva någon magt att vid uppkommande förhinder för kontrollör förordna annan i hans ställe, är ganska betänkelig. Fångvårdsstyrelsen tillsätter fängelsedirektörer och Kongl. Maj:t tillsätter provinsialläkare, men vid inträffande förfall för dem har Konungens befallningshafvande befogenhet att förordna vikarie. Kan en sådan befogenhet tillerkän-

*Förslag till
förändring
angående till-
verkning af
bränvin.*

(Forts.)

nas Konungens befallningshafvande i dessa fall, kan jag ej inse, hvarför icke en liknande befogenhet skulle tillkomma dem med afseende på kontrollörerna.

Jag vill ej här fördjupa mig i någon undersökning, om kontrollen numera fordrar större teknisk färdighet än förut. Detta är ett område, der jag alltid skulle blifva slagen, ty det måste förutsättas, att byråchefen är der mer hemmastadd än jag. Men de allmänna skälen att icke bifalla förevarande förslag äro i alla händelser fullt giltiga, och jag instämmer därför med de talare, som yrkat att utnämningrätten fortfarande som hittills må tillkomma Konungens befallningshafvande.

Med anledning af herr Törnebladhs anmärkning i afseende å redaktionen af denna punkt, får jag föreslå följande lydelse deraf:

»Konungens befallningshafvande eger att, efter förslag af vederbörande öfverkontrollör, utse kontrollörer».

Herr vice talmannen: I likhet med herr Törnebladhs ser jag denna fråga företrädesvis från administrativt-konstitutionel synpunkt, och jag kan då ej komma till annat resultat än att anse det vara särdeles betänkligt att, på sätt här är föreslaget, meddela en byråchef sjelfständig beslutanderätt, ja, att gifva honom en högst betydlig klientel.

Den benägenhet för administrativ centralisation, som på senare tider i ej så liten grad visat sig och som jag önskar måtte hållas inom måttliga gränser, denna benägenhet kan ej få något bättre hjälpmedel än om vi komme in i den vanan att öfverlemna åt byråcheferna en del af den beslutande rätten. Byråindelningen är en utmärkt anordning, så vidt det gäller ärendenas beredning och föredragning i statsrådet, men den har ingen sådan egenskap, som gör den lämplig för en fristående beslutandemagt. Enligt min öfvertygelse måste man i det afseendet vara särdeles varsam, och om det ej kan undvikas, att man i ett och annat högst obetydligt ärende öfverlemnar en sådan beslutanderätt åt en byråchef, hvilket någon gång inträffat för att påskynda ärendenas handläggning, finner jag ej deri någon anledning att vidare fortsätta på denna väg, utan så snart något dylikt kommer under Riksdagens pröfning, bör den fast hellre motsätta sig en sådan fortsättning.

Att det skulle innebära någon som helst skärpning i kontrollen att öfverlemna rätten att tillsätta kontrollörer åt chefen för kontrollbyrån mot att låta den stanna hos Konungens befallningshafvande kan jag icke förstå. Byråchefen skulle ju i likhet med Konungens befallningshafvande nämna kontrollörer på förslag af öfverkontrollörerna; men det måtte vara en stor skillnad i den förmåga att skaffa sig underrättelser angående personerna, som Konungens befallningshafvande har, utöfver de upplysningar

öfverkontrollörerna meddela, mot hvad byråchefen kan ega, och det ligger ej långt bort att antaga, att, om det föreliggande förslaget bifalles, öfverkontrollörens förslag skall i de flesta fall blifva afgörande. Om jag ej allt för mycket misstager mig, yttrade den ärade talaren på stockholmsbänken, att den, som förordat en person, faller ej gerna sedan ett ofördelaktigt omdöme om dess verksamhet. Håri synes mig ligga en ganska god anledning att ej lägga i byråchefens händer att tillsätta kontrollörer på förord af öfverkontrollörerna, då byråchefen saknar all på lokala upplysningar beroende kännedom om personer och förhållanden.

Förslag till förändring angående tillverkning af bränvin.
(Forts.)

För min del kan jag ej annat än instämma i det förslag herr Bergström afgifvit.

Herr Forssell, Hans: Kammaren har säkerligen med största intresse åhört de meningsutbyten, som egt rum mellan chefen för kontrollbyrån och åtskillige talare, hvilka, sjelfve landshöfdingar, klagat öfver den i vårt land på senare tiden framträdande riktningen till centralisation, och af hvilka i synnerhet den förste talaren anropat kammaren att icke nu åter taga bort en del af landshöfdingarnes magt och myndighet. Samme talare har också gifvit en skildring af kontrollverksamhetens betydelse, som kulminerade i uttrycket, att dessa kontrollörer föra ett dagdrifvarelif åtta månader af året. Deremot har chefen för kontrollbyrån med skäl framhållit, att man der, hvarest kontrollörernas verksamhet och betydelse så uppfattades, icke heller hade att vänta sig synnerlig urskilning i valet af dessa tjänstemän. Jag får för min del säga att de skäl, chefen för kontrollbyrån från sin plats såsom representant anförde, synas mig till fullo bevisande för hans sats. Det är alldeles naturligt att hvarje administrationsgren för en rätt utveckling af sin verksamhet förutsätter, att dess organer utses af dem, som ega det största intresset för och den största insigten rörande samma förvaltning. Det ligger i sakens natur att hvarje administrationsgren under tidernas lopp specialiserar sig och gör anspråk på att ledas från sitt eget centrum. Så har det gått med den ena förvaltningsgrenen efter den andra, och så kommer det att gå äfven med denna. Den gamla ordningen kan icke länge bibehållas, utan att den ena olägenheten efter den andra deraf uppenbarar sig. De senaste årens erfarenhet har visat, att någon förändring måste ske, emedan systemet är i grunden bristfälligt. Enligt mitt förmenande har Kongl. Maj:t riktigt angifvit hvad som måste göras. Kontrollverksamhetens centralisation kan allena gifva den enhet, styrka och säkerhet, som är af nöden. Man kommer icke undan denna angelägenhet genom att här framföra allmänna principer och tala stort om sådana motsatser som Frankrike och England eller byråkrati och lokal sjelfstyrelse, ty den vackra principen af *local self-government*

*Förslag till
förändring
angående till-
verkning af
bränvin.
(Forts.)*

har icke det ringaste att göra med landshöfdingemagten eller med kontrollen öfver en sådan accis som bränvinsskatten.

Mot det förslag, som bevillningsutskottet nu tillstyrkt, har gjorts en annan anmärkning, som vid första påseende synes vara af ganska stor betydighet. Man säger: det öfverensstämmer icke med vår administrativa organisation att lemna en sådan magt, som den nu ifrågavarande, åt en byråchef i Kongl. Maj:ts kansli. Sådant skulle utveckla departementalstyrelsen åt ett helt annat håll än det rätta. Jag instämmer fullkomligt deruti, att en sådan utveckling af departementalstyrelsen, som söker att åt *Konungens rådgifvare* lemna magten att sjelfve besluta, som vill förvandla statsråden till ministrar, den är, hvad man än må säga om dess önskvärdhet eller rådlighet i öfrigt, stridande mot vår *nuvarande* grundlags anda och mening. Hvarje steg på den banan måste leda oss till konflikter med den nuvarande grundlagen. Det leder i första rummet dertill att departementschefen varder förvaltare, administratör med en magt, för hvilken det icke finnes något ansvar och för hvars missbrukande det icke finnes något straff. Ett statsråds sjelfständiga administrativa åtgärder undandraga sig all kontroll och allt ansvar till följd af de bestämmelser, som gälla för statsrådets ansvarighet. Men något sådant kan alldeles icke sägas om en sådan departementalstyrelsens utveckling, hvarigenom åt vissa departementenas tjänstemän, byråcheferna, lemnades i viss mån sjelfständig beslutanderätt. Derigenom skulle alldeles icke byråchefen komma i någon sådan ställning, att han blefve oansvarig för sina handlingar. Han komme att få alldeles samma samma embetsmannansvar som chefen för ett sjelfständigt embetsverk. Det enda man kan anmärka är, att chefen för en byrå inom departementet derigenom finge en dubbel karakter, att han i vissa hänseenden uppträdde sjelfständigt beslutande, men i andra afseenden tjänstgjorde såsom beredande ärendena till föredragning genom departementschefen i Konungens råd. Men må man visa mig hvar oförenligheten mellan dessa båda ställningar ligger! Jag kan icke finna någon sådan. Det skulle endast medföra, att vissa administrationens chefer komme att befinna sig i en närmare och mera personlig vaxelverkan med departementschefen än andra. Det är allt. Det är alls icke otänkbart, att inom vissa administrationsgrenar en sådan närmare samverkan mellan sjelfständigt beslutande chefer och föredraganden inför Konungen vore af rätt stor fördel och nytta. Jag vill icke förorda någon sådan omorganisation af vår förvaltning, att alla de beslutande cheferna inflyttades i Konungens kansli, hvarom ju, såsom bekant, åtskilliga förslag flere gånger varit framställda. Men i vissa fall kan en sådan organisationsform vara nyttig och stundom kanske rent af nödvändig. Under administrationens utveckling uppstå tid efter annan nya behof, för hvilka nya organisationer måste finnas. Det går i vårt land

och med vår Riksdag icke alltid för sig att för hvarje nytt sådant behof skapa ett nytt generaldirektörsembete. Hvarje erfaren riksdagsman vet väl, att det t. ex. aldrig skulle lyckas att få anslag till en generaldirektör för kontroll- och justeringsväsendet, ehuru det onekligen för ledningen af kontrollverksamheten fordras en chef. När det då går för sig och icke är stridande mot grundlagens anda att åt den byråchef, som till statsrådets föredragning bereder kontrollärendena, derutöfver lemna den beslutanderätt i detaljfrågor och för löpande ärenden, med hvilken departementschefen icke får och Kongl. Maj:t i statsrådet icke kan belastas, så kan jag icke finna annat än att man gör ganska klokt uti att tillgripa en sådan utväg. Jag förordar bifall till hvad utskottet i denna punkt föreslagit.

Förslag till förändring angående tillverkning af bränvin.
(Forts.)

Herr Nyström: Jag ber blott att få tillkännagifva att jag i afseende å denna paragraf var förhindrad att deltaga i utskottets behandling af föreliggande proposition och att jag icke kommit att sådant anmäla. Hvad saken beträffar, så har jag funnit det vara många betänkligheter mot antagande af Kongl. Maj:ts förslag i detta fall. Jag kan icke finna att kontrollen, äfven om det skulle så synas vid första påseendet, skulle vinna något särdeles genom förändringen att förflytta utnämningen af kontrollörer från Konungens befallningshafvande till kontrollbyrån. Jag skulle nästan vilja tro, att det i längden blefve mindre kontroll derigenom, ty, om Konungens befallningshafvande tillsätter kontrollörerna, så känner Konungens befallningshafvande bättre till de personer, som kunna söka befattningen, än kontrollbyråns chef det gör, och dessutom blir icke magten lagd alltför mycket i öfverkontrollörernas och kontrollbyråchefens händer. Det förefaller mig således som om det förslag, som åtskillige talare här framställt, nemligen att Konungens befallningshafvande skulle fortfarande få utöfva magten att tillsätta kontrollörer, borde bifallas, och jag ser mig tvungen att rösta för bifall dertill och mot utskottets förslag.

Herr Forssman: Jag vill icke onödigtvis förlänga diskussionen, men endast med ett par ord bemöta några af de yttrandena, som här följts. En talare på Stockholms läns bank anförde, att enligt hans åsigt kontrollen, sådan den hittills varit ordnad, varit, såsom orden föllo sig, *någorlunda nöjaktig*. Ja, ställer man icke fordringarne högre än på en någorlunda nöjaktig kontroll, har man icke stora pretentioner, men det är väl icke nog. Kontrollen måste vara så noggrann och så betryggande, som det går för sig att upprätthålla den.

En talare, som hittills haft och möjligen äfven fortfarande kommer att hafva den ställning att han tillsatt och får tillsätta kontrollörer, sysselsatte sig med de allmänna grunderna, hvarför

Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
brännvin.

(Forts.)

utnämningen borde tillkomma länsstyrelserna, och han karakteriserade åtskillnaden mellan en länsstyrelse och en byrå så, att den förra vore att jämföra med en lefvande personlighet, medan byråprincipen deremot vore opersonlig. Det är verkligen så länge sedan jag läste psykologi, men nog förefaller det mig egendomligt, att i en diskussion om brännvinskontrollen komma med så långt sökta argument. Härom gäller måhända den gamla satsen: *Majore longinquo reverentia*.

Mot den ärade vice talmannen ber jag få erinra, att han måtte hafva missförstått hvad som anförts angående öfverkontrollörernas förslagsrätt. Han menade tro på, att det blifvande sättet för utnämning af kontrollörer skulle leda till, att man vore tvungen att utnämna den som öfverkontrollören föreslagit. Men meningen är att bereda möjlighet att förflytta en kontrollör från ett distrikt till ett annat. Genom denna möjlighet kan man just blifva i tillfälle att få ett opartiskt omdöme om hans duglighet och lämplighet, hvilket förut icke varit händelsen, då en kontrollör alltid tjenstgjort under den öfverkontrollör, som föreslagit honom. Det är detta man velat undvika.

Herr Törneblad h: Jag anhåller att, med återtagande af mitt instämmande med den förste ärade talaren, få förena mig i det af herr Bergström framställda yrkande.

Herr Bexell: Jag anhåller att få till alla delar instämma med herr Sjöcrona.

Herr Sjöcrona: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att jag instämmer i det förslag till formulering, som afgifvits af herr Bergström. Men efter som jag nu har ordet, skall jag begagna tillfället att få inlägga en allvarsam protest mot det yttrande af en ärad talare, att landshöfdingarne »anropat» kammaren att få behålla den magt, de nu hafva i afseende å utnämningen af kontrollörer. Jag förmenar att både jag och mina embetsbröder anført vigtiga skäl för den åsigt, vi förfakta, och jag tror mig så mycket mer kunna säga detta, som vi vunnit understöd af framstående ledamöter i kammaren. Samme ärade talare erkände, att departementalstyrelse med sjelfständig beslutanderätt hos departementschefen voro stridande mot grundlagens både bokstaf och anda, och yttrade, att han ansåge förvaltningens organisation icke böra gå i den riktningen, men han förklarade sig likväl anse att man ändå borde kunna tillerkänna den nu ifrågavarande byråchefen en sjelfständig beslutanderätt. Jag ber i afseende härå att få fästa uppmärksamheten på, att byråchefen står i ett omedelbart lydtnadsförhållande till departementschefen, och jag hemställer, huru det skulle taga sig ut om, så länge ett sådant förhållande eger rum, departementschefen skulle tillsäga byråchefen:

handla så eller så, men denne skulle svara: det bryr jag mig icke om, jag gör som jag vill. Det kan icke vara lämpligt att införa en sådan ordning.

*Förslag till
förrådning
angående till-
verkning af
bränvin.*

(Forts.)

Friherre Barnekow: Vid behandlingen af denna fråga har utskottet endast utgått från den åsigten att den, som skall bära ansvaret, äfven bör hafva rättigheten, så att, när kontrollbyråns chef skall ansvara för kontrollen, han äfven bör få tillsätta kontrollörer. Huru skulle det taga sig ut om han ansåg en person, utan att denne behöfde hafva begått något bestämdt fel, icke vara lämplig såsom kontrollör, oaktadt han af Konungens befallningshafvande ansetts lämplig? Beträffande det förhållande, som af en talare påpekades, att byråchefen skulle låta inverka på sig af sin departementschef och sålunda icke vore sjelfständig, hvarför han icke borde ega rättighet att tillsätta kontrollörer, medan å andra sidan landshöfdingarne framhöllas såsom sjelfständiga personer, så vill jag fråga, om icke landshöfdingarne också hafva någon öfver sig. De äro dertill förtroendeambetsmän och kunna således afskedas från sina befattningar. De äro därför icke sjelfständiga utan lika osjelfständiga som byråchefen. Jag har endast velat påpeka detta och anhåller om bifall till utskottets förslag.

Herr grefven och talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m.

Herr Sandberg: Jag vill endast tillkännagifva, att jag kommer att biträda det förslag, som af herr Bergström här blifvit framställt.

Herr Forssell, Hans: Emedan det skäl, som den ärade talaren på skaraborgsbänken anfört, tyckes mig egnadt att bestämma åsigtorna i denna sak, så ber jag få fästa uppmärksamheten på, att hans argumentation icke är byggd på riktig grund. Han säger: huru skulle det taga sig ut om en byråchef, som är stäld under departementschefens lydnad, skulle vägra att fullgöra en befallning, som departementschefen gifver honom vid utöfvandet af hans beslutanderätt? Jo, så att en sådan byråchef skulle handla alldeles så som en landshöfding eller en generaldirektör i ett dylikt fall. Han skulle svara: det är på mitt ansvar och icke på edert som jag handlar. Och han skulle göra detta med så mycket större säkerhet och frimodighet, som byråchefen är oafsättlig och anställd med fullmakt, men landshöfdingen och generaldirektören äro förtroendeambetsmän och således afsättliga, så att om någon svaghet för påtryckning skulle kunna misstänkas, så vore det allra minst hos byråchefen att befara. Jag skulle

Förslag till förordning angående tillverkning af bränvin.
(Forts.)

vilja tillägga att, om någon anmärkning i fråga härom skulle framställas, så vore det den, att en byråchef måhända är en för mycket själfständig embetsman för att lämpligen kunna mottaga så viktiga uppdrag, och att man borde tänka sig som följd af hans nya magtbefogenhet, att embetet blefve förklaradt för förtroendeembete.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande moments första stycke yrkats, dels att det skulle godkännas med den lydelse utskottet föreslagit, dels ock, af herr *Bergström*, att stycket skulle erhålla följande lydelse: »Kongl. Maj:ts befallningshafvande eger att, efter förslag af vederbörande öfverkontrollör, utse kontrollörer.»

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på antagande af herr *Bergströms* förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner första stycket i § 17 mom. 3 af bevillningsutskottets i 2 punkten af betänkandet n:o 8 intagna förslag till förordning angående tillverkning af bränvin, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, besluter kammaren, att ifrågavarande stycke skall erhålla följande lydelse: »Kongl. Maj:ts befallningshafvande eger att, efter förslag af vederbörande öfverkontrollör, utse kontrollörer »

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja 34;

Nej 47.

Andra stycket.

Herr *Lindahl*: Om kontrollörer komma att tillsättas genom Konungens befallningshafvande eller af kontrollbyråns chef

är en omständighet af icke så stor praktisk betydelse för en god och säker kontroll som den, att kontrollörerna erhålla en god och tillräcklig ersättning. Den föreslagna ersättningen är enligt mitt förmenande icke tillräcklig för att få sjelfständiga och dugliga personer att åtaga sig denna obelagliga befattning. Jag tror det är nödvändigt att snarare bestämma deras ersättning något öfver än under ett skäligt belopp. Med den nu föreslagna ersättningen af tio kronor om dagen skall, enligt följande moment, kontrollören betala äfven logis och föda på landet. Jag tror icke att han i allmänhet kan erhålla detta för tre kronor om dagen. Lagen har också förutsett sådant och ålagt tillverkaren att, om kontrollören icke erhåller logis och föda för billigt pris, tillhandahålla kontrollören detta för tre kronor om dagen. Derigenom nedsättes arfvodet till sju kronor. Har kontrollören två brännerier, blir hans arfvode endast nio kronor, men han skall då äfven skaffa sig skjuts till det andra bränneriet. Då han måste besöka bränneriet två gånger hvarje dag och dessutom någon gång om natten, så inses lätt att han icke kan erhålla skjuts för två kronor. Jag har därför den fulla öfvertygelsen, att sättet för kontrollörernas tillsättning är af ringa betydelse, om man icke lemnar dem en god ersättning, och tillåter jag mig därför föreslå, att ersättningen ökas åtminstone till 12 kronor om dagen för ett och till 15 kronor för tillsyn å två brännerier.

*Förslag till
föreskrift
angående till-
verkning af
brännvin.
(Forts.)*

Friherre Barnekow: Då den föregående talaren yrkat att en förhöjning i kontrollörsarfvodet ytterligare skulle ske, men då, enligt utskottets förmenande, en förhöjning redan skett, i det arfvodet, förut 7 kronor, nu höjts till 10 kronor, dock visserligen med skyldighet för kontrollören att sjelf skaffa sig föda och bostad, så hemställer jag till kammaren, om icke 10 kronor om dagen är en ganska aktningvärd summa i dessa tider. Det är hvad en ledamot i Andra Kammaren uppbär; jag har sjelf haft det såsom ledamot i komitéer och funnit det tillräckligt för mina behof. Jag tror att tio kronor icke är någon liten summa, och man lefver ganska godt på det. Jag ser icke någon anledning att höja beloppet. Skulle jag yrka någon ändring, så skulle jag begära nedsättning. Men jag tycker icke det är lönt att begära detta, hvarför jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning och sedan propositioner framstälts enligt de i afseende på nu föredragna stycke gjorda yrkanden, godkändes utskottets förslag i denna del.

Mom. 4—6.

Godkändes.

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.
(Forts.)*

§§ 18—22.

Godkändes.

Slutmeningen.

Herr Sjöcrona: Jag hemställer, huru vida icke, med anledning af det beslut, som kammaren nu fattat angående tillsättningen af kontrollörer, orden »dock att tillsättningen af kontrollörer skall för det tillverkningsår, som tager sin början den 1 oktober 1887, ske i enlighet med denna förordning» må anses obehöfvida och således böra utgå.

Efter härmed slutad öfverläggning och sedan propositioner framstälts dels på utskottets förslag till slutmeningens lydelse, dels ock på bifall till herr Sjöcronas i afseende derå gjorda yrkande, godkändes utskottets förslag i detta hänseende.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

3 punkten.

Bifölls.

Föredrogs å nyo sammansatta bevillnings- och lagutskottets den 22 och 23 i denna månad bordlagda betänkande n:o 1, rörande vissa delar af Kongl. Maj:ts proposition n:o 34, med förslag till ny förordning angående villkoren för tillverkning af bränvin.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att betänkandet skulle till afgörande företagas sålunda, att utskottets hemställan förekomme efter det dess förslag till förordning blifvit paragrafvis genomgånget med rubriken sist.

Utskottets förslag till förordning angående villkoren för tillverkning af bränvin.

Art. IV.

Öfverskriften.

Godkändes.

§ 23.

Herr Sjöcrona: I utskottet har jag deltagit i hemställen om godkännande af denna paragraf, och jag har icke alls något att erinra mot densammans innehåll. Men jag har reserverat mig rörande en annan fråga, som har sammanhang med denna paragrafs blifvande lydelse.

*Forslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.*

(Forts.)

Uti § 28 i nu gällande förordning angående vilkoren för tillverkning af bränvin stadgas, att den, som andra gången dömes till ansvar för lönbränning, har förverkat rättighet att tillverka bränvin. Enligt nu föreliggande förslag, skulle en sådan straffpåföljd inträda redan för första resan oloflig lönbränning, och dessutom drabbar den äfven den person, som enligt 25 § blir dömd till ansvar för bränvinsförsnilling eller annan sådan olaglighet, som i denna § omförmäles. Nu anser jag, för min del, att en sådan straffpåföljd bör ega rum, och det har också Kongl. Maj:t ansett, ty i § 4 infördes, såsom jag omnämnde i början af behandlingen af detta ärende, den föreskrift att Konungens befallningshafvande icke får utfärda bevis om tillstånd att tillverka bränvin för den, som blifvit dömd till ansvar enligt § 23 eller § 25. Men jag har en skiljaktig uppfattning i så måtto, att jag anser denna straffpåföljd böra i förordningen uttalas genom ett positivt lagbud, och att detta lagbud bör hafva sin plats i den del af författningen, som handlar om ansvar för öfverträdelse af förordningens föreskrifter. I annat fall måste det inträffa, att den, som blir tilltalad för lagbrott mot någon af dessa två paragrafer, icke blir af domstolen dömd för lustig rättighet att tillverka bränvin, hvilket naturligtvis icke kan vara riktigt, och dessutom föranleda till en ganska stor oegentlighet och olägenhet. Det är visserligen en sanning, att hvar och en är skyldig att känna lagens föreskrifter, men man kan icke gerna förutsätta, att den, som möjligen blir tilltalad för förseelse mot någon af dessa två paragrafer, så noga skall hafva reda på alla möjliga bestämmelser i hela denna stora tillverkningslag. När han får sitt utslag och ser, att han blifvit dömd till det ena eller andra ansvaret, så bör han icke utan skäl kunna lefva i den tron, att saken dermed är slut. Några år derefter kan han möjligen komma i den ställningen, att han vill utöfva bränvinstillverkning, och vidtager kostsamma åtgärder för att sätta sådan tillverkning i gång. Men när han kommer till Konungens befallningshafvande med anhållan om tillståndsbevis, då får han ett afslag, därför att han för så och så många år sedan blifvit dömd till ansvar efter någon af dessa två paragrafer. Jag anser således, att en särskild paragraf bör införas i denna art. IV, och vore önskvärdt, att, i fall så sker, man så litet som möjligt rubbar ordningen i paragrafföljden. Då nu så förhåller sig, att § 24, som lyder sålunda: »Då lönbränning skett, vare de vid förbrytelsen nyttjade redskap, det vid beslags-tillfället å stället befintliga bränvin och de kärl, hvari det förva-

Förslag till förordning angående tillverkning af brännvin.
(Forts.)

ras, förbrutna», således till sitt innehåll sammanhänger med de bestämmelser, som förekomma i § 23, så anser jag, att § 24 bör sammanföras med § 23, och att i följd deraf § 25 bör erhålla paragrafnummer 24, men i öfrigt blifva lika lydande som utskottet föreslagit, samt att derefter bör införas en ny § 25, som skulle hafva följande lydelse: »Den, som beträdes med någon af de i §§ 23 och 24 omförmälda förbrytelser, hafve förverkat rättighet att tillverka brännvin», i öfverensstämmelse med den lydelse, som finnes i nu gällande förordning.

Om detta mitt yrkande bifalles, så erfordras icke, såsom herrarne behagade inhemta af min reservation, någon ändring i efterföljande §§:s ordningsnummer, hvaremot hänvisningarne i §§ 27 och 33 till §§ 24 och 25 böra ändras så, att siffran 24 utbytes mot 23 och siffran 25 mot 24; och får jag i sammanhang härmed erinra, att uti förut nämnda § 4 förekommer hänvisning till § 25, hvilken hänvisning bör på enahanda sätt ändras, så vida icke hela den punkt, hvari denna hänvisning förekommer, på grund af detta ändringsförslag blifver utesluten. Detta anser jag dock icke vara nödvändigt, ty denna hänvisning i § 4 kan stå kvar ändå. Om mitt nu framställda yrkande kommer att bifallas, är enligt kammarens beslut utskottet berättigadt att föreslå den ändring af § 4, som möjligen kan vara af nöden, och skall jag tillåta mig att, när vi komma till §§ 27 och 33, framställa yrkande om den lilla ändring, som härmed sammanhänger.

Jag skall således nu vid föredragningen af § 23 tillåta mig yrka, att § 24 sammanföres med § 23, på sätt min reservation innehåller.

Med anledning af herr Sjöcronas nu framställda förslag medgaf kammaren, på framställning af herr grefven och talmannen, att § 24 finge föredragas i sammanhang med § 23.

§ 24.

Herr Ekenman, Victor: Det af den siste ärade talaren nu gjorda yrkandet framställdes af honom äfven inom det sammansatta utskottet, men det blef icke af utskottet bifallet. Skälet härtill har hufvudsakligen varit det, att det enligt utskottets mening icke är samma förhållande med den straffpåföljd, som här är i fråga, som med den af lagen angifna allmänna straffpåföljden, förlust af medborgerligt förtroende, hvilken utgör en tillämpning i särskilda fall af allmänna strafflagen, och som utsettes i utslaget, hvarigenom en person blir dömd. En person, som begått ett brott, kan också redan nu förlora en rättighet, som han på grund af en särskild förordning eljest egde, utan att denna straffpåföljd finnes omnämnd i det utslag, hvarigenom

han fälles till ansvar. Enligt förordningen om allmän näringsfrihet må icke den, som ej eger god frejd, drifva handel eller annan handtering; men icke uttalas detta i det utslag, der han blir förklarad medborgerligt förtroende förlustig. Om vidare en person blifvit förklarad ovärdig att föra andras talan inför rätta, icke nämnas i utslaget härom alla följderna af detta straff, hvar-till hör att han enligt kommunallagarne icke är berättigad att vara ordförande i kommunalnämnden, eller kommer framdeles att nämnas, att i fall det nu behandlade förslaget angående skiljemän blir upphöjdt till lag, han icke är berättigad att blifva skiljeman. Således anser jag det icke heller här vara behöfligt att i utslaget införas för hvarje ärskildt fall, att den dömde äfven förlorat den rättighet, som här är i fråga, hvilket ju reservanten synes åsyfta.

Jag tror för öfrigt, för min del, att häruti icke ligger någon våda för bränvinstillverkaren, ty han kan ju i allt fall se af här ifrågavarande lag, som hans eget intresse bjuder honom att noga lära känna i alla dessa delar, att, om han begär den förbrytelse, hvarom här är fråga, han icke vidare får utöfva denna bränvinstillverkning.

På grund häraf yrkar jag bifall till den nu föredragna paragrafen, sådan den lyder i utskottets betänkande.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af §§ 23 och 24 med den lydelse utskottet föreslagit och sedermera på antagande af det förslag till sammanförande af dessa paragrafers bestämmelser, som innefattades i herr Sjöcronas vid betänkandet fogade reservation; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

§ 25.

Herr Forssell, Otto: Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på en omständighet, som måhända kan synas obetydlig, men dock kan gifva anledning till mycken förveckling. Det är naturligtvis nogsamnt känt, att den arbetare vid ett bränneri, som, för egen vinning, tillegnar sig något af det bränvin, som ännu icke blifvit beskattadt, straffas, enligt 20 kap. strafflagen, såsom för snatteri eller stöld. Enahanda är förhållandet om en person, utan att vara arbetare, tränger sig in uti bränneriet och begär något af de brott, som här omtalas. Jag kan då icke tro, att det är utskottets mening, att det uttryck, som i början af denna § begagnas, skall omfatta icke blott egaren af bränneriet utan jemväl förvaltaren, arbetarne och andra främmande personer, som trängt sig in uti ett bränneri för att stjäla.

Nu äro emellertid ordalagen i paragrafens början: »Den, som vid bränvinstillverkning från beskattning undansnillar något bränvin» ett så vidsträckt uttryck, att det omfattar

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.*

(Forts)

*Forslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.
(Forts.)*

alla de kategorier, som här nämnts. Jag kan icke föreställa mig, att det är utskottets mening. Går jag åter till straffbestämmelserna, är detta så mycket tydligare och klarare, som bötesbeloppen här äro stadgade från 500 till 5,000 kronor, ett vida högre belopp, än som i strafflagen bestämmes för snatteri, och helt andra straff än de, som förekomma i 20 kap. strafflagen, ty der bestämmes straffarbete, i fall värdet af det stulna öfverstiger 15 kronor. Det är således uppenbart, att denna paragraf afser endast egare eller innehafvare af bränneri, och jag hemställer därför, huru vida icke en ändring i denna § finge göras, ty i annat fall har domaren två lagrum, efter hvilka han kan döma, ett förhållande, som kan föranleda till ganska svåra förvecklingar. Jag får därför föreslå, att denna § måtte erhålla följande förändrade lydelse:

»Egare eller innehafvare af bränneri, som från beskattning undansnillar något af det bränvin», etc.

Och anhåller jag värdsamt om proposition på detta mitt förslag.

Herr Forssman: Jag skulle tro, att, om man läser denna § ända till slut, det är klart, att härmed icke kan menas någon annan än egare eller innehafvare af bränneri, efter som slutet i § har följande lydelse: »Den, som efter detta lagrum dömes, skall ock utgifva den skatt, som belöper sig för det undansnillade bränvinet, samt hafva förbrutit redskapen, det i bränneriet med dertill hörande förvaringsrum och nederlagsmagasin vid beslags-tillfället befintliga bränvin och de kärl, i hvilka det förvaras». Den, som sålunda efter detta lagrum dömes att »hafva förbrutit redskapen», kan väl icke vara någon annan än den, som *eger* redskapen. Jag kan icke se att detta kan tillämpas på någon annan, och jag föreställer mig därför, att den af den siste talaren föreslagna ändringen af denna § icke är nödvändig.

Herr Lindahl: Emot ordalydelsen i denna § ber jag att få göra en anmärkning, som kanske anses onödig, men som jag dock anser mig böra framställa, på det icke i en framtid någon misstydning af denna § må göras. Här stadgas nemligen i denna §, att den, »som begagnar tillverkningsredskap, ledningsrör eller sprithållare med dold öppning eller afledning etc. skall ock utgifva den skatt, som belöper sig för det undansnillade bränvinet, samt hafva förbrutit redskapen». Det kan inträffa, att en person olofligen, utan tillverkarens vetskap och vilja, gör ett hål på ett rör och sålunda undansnillar bränvin. Denna person begår då en stöld, hvilken icke upptäckes, men då den dolda öppning, som denna person åstadkommit, sedermera blir upptäckt, har ju bränvinstillverkaren under tiden begagnat redskap med dold öppning och blir till följd deraf ålagd dels böter eller annat straff och

dels går han förlustig sin rödskap och sina rättigheter. Han eger visserligen, efter en följande §, bevisa att detta skett utan hans vetskap och vilja, men en sådan bevisning kan blifva ganska svår att åstadkomma. Jag tror icke att det är lagens mening, att en person skall straffas för förbrytelser, hvilka blifvit af andra begångna, och med hvilka han icke haft det ringaste att skaffa. Jag vet icke huru paragrafen skulle stiliseras för att få uttryckt den mening, som man bör gifva åt densamma, men jag har velat göra denna anmärkning för att, om möjligt, en oriktig tolkning af § må kunna undvikas. Jag gör emellertid icke något yrkande.

Förslag till förordning angående tillverkning af brännvin.
(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på förevarande § yrkats, dels att densamma skulle godkännas med den lydelse utskottet föreslagit, dels ock, af herr *Forszell, Otto*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring, att 1 mom. komme att börja sålunda: »Egare eller innehafvare af bränneri, som från beskattning undansnillar» etc. lika med utskottets förslag.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på paragrafens godkännande med den lydelse utskottet föreslagit vara med öfvervägande ja besvarad.

§§ 26—28.

Godkändes.

§ 29.

Herr *Sjöcrona*: Vid det förhållande, att kammaren godkänd § 3 i utskottets förslag, hvori förbud mot begagnande till bränvinstillverkning af majs, ris eller annat otillåtet ämne utesluts, skall jag tillåta mig hemställa, att mom. 3 i den nu fördragna § måtte få utgå, då detta mom. endast innehåller straffbestämmelser för förbrytelser emot detta förbud.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes förevarande § med uteslutande af 3 mom.

§ 30.

Godkändes.

§ 31.

Herr *Lindahl*: Emot denna § anhåller jag att få göra en anmärkning. I 1 mom. stadgas: »För förbrytelse mot denna förordning af bränvinstillverkares hustru, barn, tjänstefolk och

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.
(Forts.)*

bränneriet anstälde arbetare skall, då bötesansvar eller förlust af redskap eller tillverkad vara eller kärl, hvori den förvaras, ifrågakommer, tillverkaren ansvara, såsom vore förbrytelsen af honom själf begången, derest icke omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja.» Detta stadgande är taget från förut gällande förordning angående bränvinstillverkning, och var då icke så vådligt som det nu torde blifva. Då inskränktes nemligen straffpåföljden till böter och förlust af redskap, under det att numera ansvaret äfven kan blifva straffarbete; men då man vill, och detta med rätta, stadga strängare straff för sådana förbrytelser, må man likväl icke ställa hvarje bränvinstillverkare inom landet på den ståndpunkt, att han presumeras såsom brottslig, när det är fråga om att göra honom ansvarig för andras brott.

Då detta förslag behandlades af högsta domstolens ledamöter, gjorde tvenne af justitieråden anmärkningar emot denna princip. Jag anhåller att få uppläsa deras yttrande, hvilket är af följande lydelse: »Till följd af vissa egendomliga förhållanden, som äro förknippade med bränvinsindustrien, har lagstiftningen i hithörande ämnen att förete åtskilliga afvikelser från allmänna kriminalrättsliga och processuella grundsatser. Den betänkligaste och efter min åsigt minst befogade bland dessa afvikelser återfinnes i 1 mom. af denna §, enligt hvilken bränvinstillverkare skall, när öfverträdelse af den ifrågavarande förordningen är begången af hans husfolk eller arbetare, anses och straffas såsom gerningsman, derest han ej förmår bevisa tillvaron af särskilda omständigheter, som göra det sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vilja och vetskap. När således t. ex. en bränneriarbetare varder lagligen förvunnen att hafva å redskap anbragt öppning eller afledning, hvarigenom bränvin kan lönligen uttagas (§ 25 mom. 1), eller att hafva sönderbrutit lås å nederlagsmagasin (§ 25 mom. 2), men gerningsmannen, som i verkligheten med sin åtgärd afsett att för egen räkning tillgripa bränvin eller att göra husbonden skada, inför rätta falskeligen förnekar sådan afsigt och till sitt eget fredande pådiktat husbonden delaktighet i eller vetskap om gerningen, erfordras icke någon vidare bevisning för husbondens fällande, utan straffet drabbar honom — och honom ensam — derest han ej gitter bevisa sin oskuld. En sådan bevisning är emellertid icke alltid, äfven för den faktiskt oskyldige, möjlig att åstadkomma, i synnerhet om alla eller flere bland hans arbetare varit delaktige i förbrytelsen eller eljest rotat sig tillsammans emot honom. Den ifrågavarande presumptionen emot husbonden kan sålunda under ogynsamma förhållanden otvifvelaktigt föranleda dertill, att den oskyldige straffas och den brottslige går fri; och vådan häraf har högst väsentligt ökat genom den skärpning, presumptionen erhållit i förevarande förslag, hvilket icke i likhet med nu gällande lag i ämnet inskränker presumptionens giltighet

endast till de fall då straffpåföljden utgöres af penningböter eller förlust af redskap — således hufvudsakligen af ekonomisk natur och jemförelsevis mindre betydenhet — utan låter presumptionen gälla såsom fullt bevis, äfven då straffet är ganska långvarigt frihetsstraff.

*Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.*

(Forts.)

En sådan förvridning af allmänna bevisreglerna i brottmål synes icke vara förtjent att bibehållas i en ny författning i ämnet, helst då genom nya ytterligt skärpta straffbestämmelser och kontroller frestelsen och tillfället för bränvinstillverkarne sjelfva att försöka förnillningar antagligen måste blifva vida mindre än tillföre. Det torde ock kunna ifrågasättas, huru vida det är välbetänkt att på idkarne af ifrågavarande lofliga och för statens finansiella behof oundgängliga näring trycka stämpeln af presumerad brottslighet i alla möjliga fall och dervid lemna dem nästan hjälplöst i oärliga eller illvilliga arbetares våld.

På grund af hvad jag sålunda anfört anser jag förevarande § böra i så måtto ändras, att, i öfverensstämmelse med de i gällande författning om bränvinsförsäljning § 47 stadgade grunder, husbonde endast varder ansvarig för förbrytelse, som *med hans vetskap* begås af hans hustru, husfolk eller i hans arbete tagen person.»

På grund af dessa anmärkningar gjorde ock Kongl. Maj:t i sitt ursprungliga förslag, som afsåg att denna presumption endast skulle gälla förbrytelser, hvarå böter kunde följa. Emot denna ändring gjordes af utskottet anmärkningar, hvilka föranellede till den förändring, som utskottet nu gjort. Dessa anmärkningar synas likväl icke vara af den vikt och betydelse, att de kunna berättiga till fastställande af denna, i och för sig origtiga, princip i processuelt hänseende. Utskottet säger här: »Om emellertid, till följd af de säregna förhållandena i afseende å bränvinstillverkning, en så beskaffad presumption anses rätteligen böra i lag medgifvas, så kan utskottet icke finna annat än, att denna presumption följdriktigt bör ega rum lika väl då urbota bestraffning — hvilken enligt förevarande förslag icke kan öfverstiga två års straffarbete — som då endast bötesansvar samt förlust af redskap och vara skall ådömas», och utskottet tillägger vidare: »Faran att till följd af sålunda medgifven presumption tillverkare skulle kunna, ehuru oskyldig, drabbas af urbota bestraffning, synes ej vara synnerligen stor, enär tillverkaren ju måste frikännas, så snart omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett utan hans vetskap och vilja.» Med denna bevisning har utskottet alldeles icke vändt sig emot kärnpunkten i denna origtighet, nemligen att tillverkaren skall bevisa sin oskuld. Det är detta som, enligt mitt förmenande, är det origtiga i sjelfva lagstiftningsprincipen och det är deremot jag egentligen vändt mig. Jag har här den engelska lagstiftningen angående tillverkning af bränvin, hvilken är ganska vidlyftig. Såsom vi veta, är brän-

Förslag till
förordning
angående till-
verkning af
bränvin.

(Forts.)

vinstillverkningskatten i detta land betydligt större än hos oss, men der har man icke fallit på den tanken att vilja presumera, att hvar och en, som tillverkar bränvin, från början är brottslig. Jag har äfven här den nya lag, som Tyskland för några dagar sedan antagit, och, såsom visett af tidningarne, har i Tyskland införts en högre beskattning i detta fall än förut. Då denna lag talar om tillverkarnes ansvar, finnes det ingalunda stadgadt, att den tilltalade bränvinstillverkaren skall bevisa sin oskuld, ty det heter der: »Straff enligt §§ 24 och 25 inträder blott i det fall, att det är ådagalagdt, att öfverträdelsen förföfvats med tillverkarens vilja och vetskap.» Vi hafva i förordnings angående försäljning af bränvin en dylik grundsats, men den går dock icke så långt som det föreliggande förslaget. Det heter der i § 50 i kongl. förordningen om bränvins försäljning den 24 maj 1877: »Husbonde ansvare för förbrytelse, som *med hans vetskap* mot denna förordning begås af hans hustru, husfolk, eller i hans arbete antagen person, likasom vore förbrytelsen af husbonden sjelf gjord.» Detta är fullkomligt riktigt och bör gerna få qvarstå.

På grund af hvad jag anfört anhåller jag att få föreslå en liten förändring i den nu föredragna §, som skulle borttaga det förhatliga i dess nu föreslagna lydelse, dock med bibehållande af det, hvartill man egentligen vill komma, nemligen att tillverkaren skall ansvara för hvad hans folk gör. Jag skulle därför vilja föreslå följande lydelse för 1 mom. i § 31: »För förbrytelse mot denna förordning af bränvinstillverkarens hustru, barn, tjänstefolk och i bränneriet anstälde arbetare ansvare tillverkare såsom vore förbrytelsen af honom sjelf begången, derest omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett med hans vetskap och vilja.»

Det är den väsentliga skillnaden emellan utskottets och mitt förslag, att om §:en ändras såsom jag föreslagit, det blir åklagarens skyldighet att anföra omständigheter emot den tilltalade, hvaremot, om utskottets förslag antages, det är den oskyldigt tilltalade, som skall bevisa sin oskuld.

Herr grefve och talman. Jag anhåller vördsamt om proposition på den förändrade lydelse af 1 mom. i § 31, som jag nu föreslagit.

Herr Sjöcrona: I likhet med den föregående talaren anser jag visserligen, att den i denna § förekommande s. k. juridiska presumption emot bränvinstillverkare innefattar en synnerligt sträng och svår bestämmelse, men till följd af säregna förhållanden vid bränvinstillverkningen har det ansetts nödvändigt, att uti alla författningar, som sedan 1841 utfärdats rörande bränvinstillverkning, med undantag af 1848 års förordning införa bestämmelse om en liknande presumption. Det är visserligen en sanning, att i föregående författningar har endast förekommit bötesansvar samt förlust af redskapen och det tillverkade bränvinet, men enligt nu föreliggande förslag skulle bränvinstillverkare på grund af pre-

sumtionen kunna dömas äfven till urbota bestraffning. Utskottet har emellertid ansett det vara alldeles uppenbart och vara en obehöfvig nödvändighet, att om man anser presumptionen böra äga rum, då ett lindrigare ansvar kan komma i fråga, så måste man vidhålla samma grundsats äfven i de fall, då urbota bestraffning kan ådömas. Emot den förändring i Kongl. Maj:ts proposition, som utskottet i detta hänseende föreslagit, har den föregående talaren icke vändt sig. Han har, i öfverensstämmelse med ett uttalande utaf tvenne ledamöter af högsta domstolen, yrkat, att tillverkaren skulle dömas endast då det föreläge sådana omständigheter, som visade, att brottet skett med hans vetskap. Med anledning deraf tillåter jag mig endast erinra derom, att samtliga de öfriga ledamöterna af högsta domstolen, hvilka deltagit uti lagförslagets granskning, lemnat utan anmärkning denna §, som uti det högsta domstolen förelagda lagförslag var lika lydande med den af utskottet nu föreslagna. Jag skall således, med hänvisning i öfrigt till utskottets motivering, hvilken jag icke vill trötta kammaren med att uppläsa, tillåta mig att yrka bifall till utskottets förslag.

Förslag till förordning angående tillverkning af bränvin.

(Forts.)

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr greffen och talmannen, att i afseende på förevarande § yrkats, dels att densamma skulle godkännas med den lydelse utskottet föreslagit, dels ock, af herr *Lindahl*, att § skulle godkännas med den ändring af mom. 1, att första punktens slutmening erhöle följande lydelse: »derest omständigheterna göra sannolikt, att förbrytelsen skett med hans vetskap och vilja».

Sedermera gjorde herr greffen och talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig anse propositionen på godkännande af paragrafen med den lydelse utskottet föreslagit vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Lindahl* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner § 31 af sammansatta bevillnings- och lagutskottets i betänkandet n:o 1 intagna förslag till förordning angående vilkoren för tillverkning af bränvin, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, godkännes paragrafen med den af herr Lindahl föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 39;

Nej — 12.

§§ 32—37.

Godkändes.

Art. V och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i betänkandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Anmäldes och bordlades

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 3, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående nytt riksdags- och nytt riksbankshus m. m.;

bankoutskottets memorial n:o 10, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken; samt

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 8, i anledning af förslag om utfärdande af föreskrifter rörande tiden för aflönings utbetalande till lärarepersonalen vid rikets folkskolor, mindre folkskolor och småskolor;

n:o 9, i anledning af förslag om förändradt sätt för utbetalning af pensioner från folkskolelärares pensionsinrättning samt folkskolelärares enke- och pupillkassa; äfvensom

n:o 10, angående förslag om underdånig skrifvelse rörande rätt för delegare i socken- eller distriktsmagasin att besluta om användande af deras fonder och magasinens upplösning.

Herr grefven och talmannen yttrade, att enligt en mellan talmännen träffad öfverenskommelse omröstningar jemlikt 65 § riksdagsordningen skulle anställas vid kamrarnes sammanträden nästa tisdag, såvida voteringspropositioner för sådant ändamål dessförinnan blifvit af båda kamrarne godkända.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades
 Grefve *Barnekow* under 14 dagar från denna dag.
 Friherre *von Vegesack* » 14 » » den 26 innevarande juni.
 Herr *Fröberg* » 14 » » » 30 » »
 Herr *Stephens* » 8 » » » 1 nästkommande juli och
 Herr *Ekenman, Victor,* » 14 » » » 1 » »

Kammaren åtskildes klockan 3,05 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.